

De dood van Willem den Eersten, Prins van Oranje : treurspel.

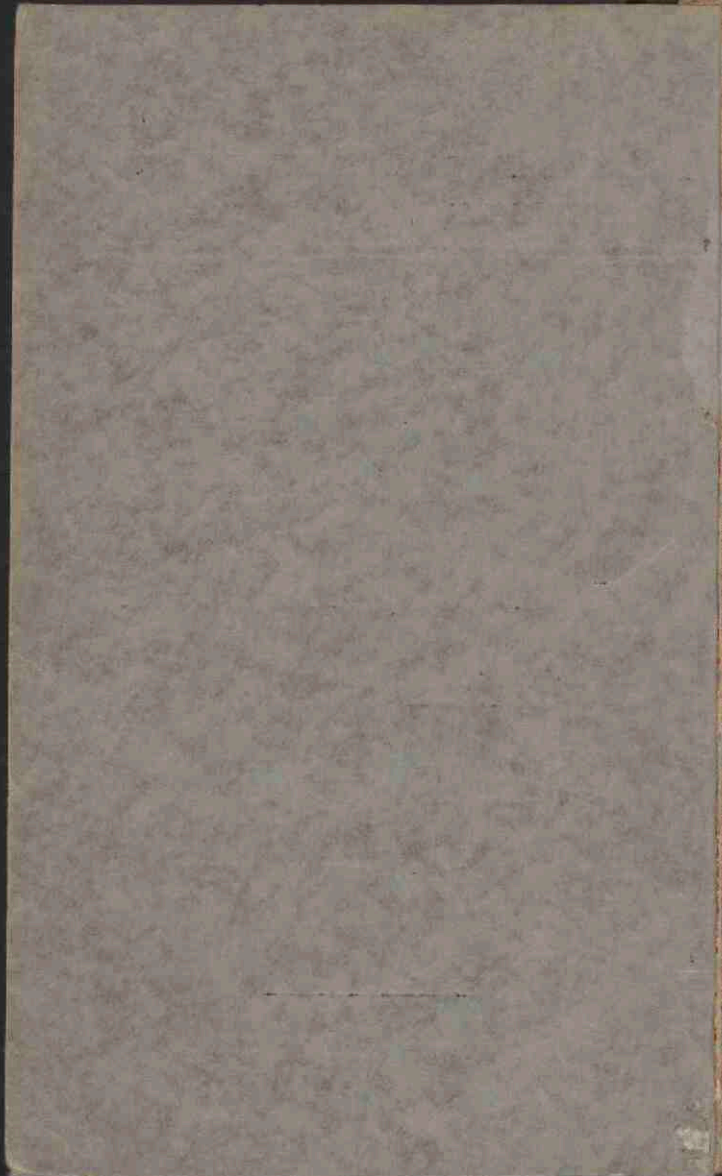
<https://hdl.handle.net/1874/371842>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneel-
stukken uit de
nalatenschap van
Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 789

Dr. J. C. Wilhelm
N. 1946

Feb 5 16

789

D E

D O O D

V A N

W I L L E M

D E N E E R S T E N ,

P R I N S V A N O R A N J E .

T R E U R S P E L .

(D. Cl. Bruin)

A M S T E R D A M ,

By de Erfgen: van J. LESCAIJJE, en D. RANK, op de Beursfluis, 1721.

Met Privilegie.

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

85

D O O D

W I L L E M

D E N E R S T E N

B R I N G V A N O R A N I E

X R I J U R S P E R

1711

O P D R A G T

A A N D E N

WEL-EDELEN, HOOGGEBORENEN HEERE,
DEN HEERE

LOUIS ADRIAAN,

GRAAVE VAN NASSAU, VRYHEER VAN DE
HOOGÉ HEERLYKHEID VAN ZEYST, &c. &c.
HOOGWAARDIG LID DER EDELEN, EN RID-
DERSCHAP TER VERGADERING VAN DE
ED. MOG. HEEREN STATEN 'SLANDS
VAN UTRECHT, EN DESZEELFS GE-
WOONEN GEVOLMAGTIGDEN.

Wien zal ik best myn'grooten WILLEM wyden?
Wien anders, dan een' telg van zyn geslacht,
Een eed'le Spruit, van N A S S A U voortgebragt,
Van N A S S A U, steeds geducht in vrede en sryden?
Uw Edelheid ontfang' dan, met zyn' dood,
Die Nederland deed sidderen en beeven,
Een kleene schets van zyn doorluchtig leven.

O P D R A G T.

De wysheid van dat dierbaar Staats-kleinood,
Met geene kroon, hoe waardig, te betaalen, (koop,
Zyn trouw, voor goud noch schatten ooit te
Zyn liefde tot zyn volk, verbaasde Euroop':

Zy zag die zon met flikkerende straalen

In 't toppunt, toen een onverwachte slag,
Een moordscheut, all' die glanssen deed verzinken.
Wie moest toen in zyn traanen niet verdrinken?

Zo volgde een nacht op d'allerschoonsten dag.

De gunst, my van uw Heerlykheid gebleken

Op Bruinwyk en uw Vorstelyk Paleis,

Daar 't oog zich moet verwond'ren reis op reis,

Verpligte my, om, tot een dankbaar teken

Voor 't onverdiend onthaal, u dit taf'reel,

Schoon kunsteloos gedoodverfd, op te dragen.

Laat deeze gift, Hoog-Edele, u behaagen;

Op datze zich in 't overdenken streel'

Van 's Helds verdienste en gaaven, in 't beschermen

Van

O P D R A G T.

Van't recht in 't Stigt, daar ze als een waardig

Tot veiligheid der onderdrukten zit, (Lid

Waar over zich uw heuschheid moet erbermen.

Zo blyve uw huis gezegend door Gods hand;

Zo moet uw lof in vollen luister groejen,

Gelyk uw' Hof in 't cierlykft' van zyn bloejen.

Zo spiegele elk Regent van Nederland

Zich in 't beleid van W I L L E M, om te leeren

Dat wysheid best de Staaten kan regeeren.

Uw Hoog-Edelheids

D. W. D.

CL. B R U I N.

VERTOONERS.

WILLEM DE EERSTE, Prins van Oranje.

LOUISA DE COLIGNY, Echtgenoote,
MAURITS, Graaf van Nassau, zoon } van den Prins.

AFGEZANT van Spanje.

PHILIPS VAN MARNIX, Heer van
St. Aldegonde, Burgermeester van
Antwerpen, } Raadsheeren
van den Prins.

JOAN VAN OLDENBARNEVELD, }
Pensjonaris van Rotterdam, } van den Prins.

HENRIK, Graaf van den Berg, }

Jonker JACOB VAN MALDEREE, }
Stalmeester. } van den Prins.
BALTHAZAR GERARDS, onder den
naam van François Guion, Moorder. }

Staatjuffers.

Lyfwagten.

Het Toonneel verbeeld het Hof van den Prins te Delf.

D E

D O O D

V A N

WILLEM DEN EERSTEN,

PRINS VAN ORANJE;

T R E U R S P E L.

EERSTE DEEL.

EERSTE TOONNEEL:

AFGEZANT, BALTHAZAR.

AFGEZANT.

Zo moet, door zulk een daad, de dwaalfar van Oranje
Verduist'ren voor de zon van 't albeheerschend Spanje,
Welks glans van heerschappy in ieder Ryksgebied
Het grootte waereldlicht in zyne dagvaart ziet.

Dies laat uw helden-aart voor vrees noch doodschrik zwichten.

Bedenk hoe deeze dienst den koning zal verpligten,

Om u te vyzelen in top van eer en staat.

De gunst der Vorsten is een vaste toeverlaat,

Daar gy u zonder moeite en zorgen in kunt dringen,

't Geen dikwils jaaren kost aan duizend hovelingen.

Een schoot in 't hoofd, of 't bart van 't hoofd der muiters, kan

U geeven wat ge wenscht. Tref dan den aardstiran,

En met hem eene reeks van trotse dwingelanden,

Die tegens hunnen Heer moetwillig t'samen spanden;

Waar door gy Nederland van 't grootst' gevaar behoed.

BALTHAZAR.

Helaas!

AFGEZANT.

Gy zucht! wat 's dit?

A

B A L-

DE DOOD VAN

BALTHAZAR.

Heer Afgezant, het bloed
 Ontroert me telkens, als ik denk aan 't achtbaar wezen,
 Daar niets dan vriend'lykheid en trouw uit was te leezen.
 Toen hy me 't reisgeld schonk. Kan ik die eed'le daad
 Beloonen met een' moord, door 't gruwelyk' verraad
 Dat immer is bedacht, aan 't Spaansche hof besteecken?
 Ach! moet zyn Majesteit haar' hoon dus schand'lyk wrecken?
 Waar heeft de geest'lykheid uit list my toe gebragt,
 Die nooit door liefde of rust maar bloed naar glori tracht?

AFGEZANT.

Wat hoor ik! zo die taal in Spanje wierd beluifert;
 Gewis gy zoud haast in de ketens zyn gekluifert,
 Ja nergens veilig zyn voor 't Inquisitie-vuur.
 Ik dacht uw moed stond pal als een metaale muur.
 De Prins van Parma mag wel op uw eeden bouwen,
 En zulk een' aanslag aan een' ketter toevertrouwen.

BALTHAZAR.

Heb ik my immer met die gruwelen bemoeit?

AFGEZANT.

Een die zo spreekt als gy is waardig uitgeroet,
 Ten minsten nooit geleen in vorstelyke hoven.
 Men moet de Geest'lykheid maar blindeling gelooven,
 Niet onderzoeken waar haar daaden in beitaan,
 Al schynen ze in ons' oog maar ingebeelde waan;
 Dat's kettery: dies moet ge uw hert niet ligt ontdekken:
 Een ander zou u voor haar strenge vierschaar trekken,
 Maar ik beloof u niets te melden: vaar slegts voort;
 Verjaag de dampen uit uw brein: het is geen moord,
 Maar eene deugd, waar doorgy 't Land geneeft van kwaalen
 En d'allergrootsten Vorst doet vrolyk adem haalen.

BALTHAZAR.

Maar echter word de Prins, om zyne dapperheid
 En braaf gedrag, verzeld met wysheid en beleid,
 Zelfs van zyn vyanden in Nederland gepreezen.

AFGEZANT.

Dat's list en veinzery: doch wat 'er van mag wezen,
 De Prins zal sterven, en is 't niet door uwe hand,
 't Is van een andere, maar gy moet eest van kant.

Dit is myn last, zo gy den aanslag niet durft wagen.
 Dies overweeg in 't kort hoe ge u hier in wilt draagen.
 Maar waarom zo gevreeft? Hebt gy u niet verklaart
 Voor een' François Guion, toen uw vermommende aart
 Den Prins misleidde, als waart gy 't ketterfche gevoelen
 Ook toegedaan, wanneer ge in dat schynheilig woelen
 Graaf Mansvelds zegels hem kwanfwys hebt aangeboôn,
 Om Parmaas krygsluit te veryd'len tot zyn' hoon?
 Dies heeft Oranje op u in 't minst geen kwaad vermoeden,
 Dat gy door 't moordgeweer op zyne borst zult woden.

BALTHAZAR.

Maar zo de schoot eens mist, hoe wil 't met my dan gaan?

AFGEZANT.

Hou dan een' tweeden klaar: 't is toch met u gedaan,
 Het zy ge 't werk volvoert, of door berouw laat steeken.
 Besluit dan: want de tyd gebied my af te breeken.
 Een lange samenspraak is hier niet veilig.

BALTHAZAR.

Maar . . .

AFGEZANT.

Wat wederhoud u? Laat de hoop op 't loon 't gevaar
 Verachten, en niet lang om de overwinning twiften.
 De vuurige yver van de schrand're Lojolisten
 Heeft u de martelkroon beloofd, als 't ongeluk
 U treffen mogt, dat gy om zulk een lof'lyk stuk,
 Daar elk van spreekken zal, een' wreeden dood moest sterven.
 Wat doet men niet om zulk een glori te verwerven
 Hoe ook het ligchaam en de ziel word afgepynt!

BALTHAZAR.

Wel aan, ik vind my reeds gesterkt; myn vrees verdwynt;
 Ik ben gereed om 't werk met blydschap aan te vangen,
 Heer Afgezant.

AFGEZANT.

Wat uur hebt gy bestemt? 't Verlangen
 En 's Lands gevaar duld niét dat me in deez' zaak nu draal'.

BALTHAZAR.

Op morgen, als de Prins zit over 't middagmaal,
 Zal ik 't geleifchrift my beloofd van hem verzoeken.
 Dat 's 't beste middel om hem schielyk te verkloeken.

A 2

Want

DE DOOD VAN

Want als ik deeze brief ontfang met de eene hand,
 Word hem met de andere het loot in 't hert geplant:
 De schrik van 't hofgezin, gedompeld in zyn traanen,
 Zal my den weg dan tot het vlugten veilig baanen.

AFGEZANT.

't Is wel bedacht. Maar als u 't vluchten eens ontschiet,
 Zo meld toch boven all' den Prins van Parma niet,
 En wil voor 's Konings eer als voor uw' welstand zorgen.
 Doch wagt tot ik u spreek: want tusschen nu en morgen
 Kan veel verandering geschieden. 'k Hoor gerucht:
 Het is Graaf van den Berg. Ga: 'k wensch dat gy de vrucht
 Van deeze heldendaad moogt tot uw voordeel plukken.

TWEEDE TOONNEEL.

AFGEZANT, VANDEN BERG.

AFGEZANT.

Mag ik gelooven, dat de plaagen die u drukken,
 Vermeerd'ren door een maar' die my 't gerucht vermeld,
 't Geen my verwonderd maakt?

VANDEN BERG.

Wat heeft men u vertelt,
 Myn Heer, het geen u doet verwond'ren? mag ik 't vraagen?

AFGEZANT.

Dat nu Oranje zal het Graaf'lyk hulfel draagen,
 En Nederland in 't kort veranderen van Heer.
 Zou 't waarheid zyn, Heer Graaf? zal dus des Konings eer
 Ten doel staan voor de schimp van muitende onderzaaten,
 Die hun gehoorzaamheid te roekeloos verlaaten?
 't Was hierom dat ik u tot een gesprek verzogt.
 Ontfla myn ziel nu van de knaagende achterdocht;
 Verklaar my wat 'er schuilt.

VANDEN BERG.

Die schielyk word bewoogen
 Om aan 't gerucht geloof te slaan, vind zich bedroogen,
 Heer Afgezant: dies geef den tyd wat toe; gy zult
 Voldaan zyn: want hy, die bezadigd met geduld
 De waarheid afwacht, zal veel leeds te boven komen.

Ver-

WILLEM DEN EERSTEN.

5

erhaasting doet ons meest voor schade en schande schroomen.

A F G E Z A N T.

Myn Heer, gy wilt my dan de zaak niet doen verstaan?

V A N D E N B E R G.

En gy, myn Heer, gy tracht my van myn' pligt te raên?

A F G E Z A N T.

Beduld: men zal het my wel haast te kennen geeven.

V A N D E N B E R G.

Dat is de raad, myn Heer, dien ik u gaf daar even.

A F G E Z A N T.

Hy toont door deeze reên een vaste blyk van trouw.

Ach! of uw hert die aan uw' Koning geeven wou!

Op 's vaders lof'lyk spoor wat had ge al gunst te wachten!

Hoe zou zyn Majesteit u om uw deugden achten!

Hoe u beschenken met de beste landvoogdy!

V A N D E N B E R G.

Uw Koning dienst te doen was een verradery,

En eedbreuk: want ik heb aan de algemeene Staaten

Gezwooren, dat ik nooit zal hun belang verlaaten.

En viel ik door uw' raad hen af, en Spanje toe,

Uw Vorst wierd haast den dienst van een' verrader moê,

Die door omzichtigheid hem altyd zou doen vreezen

Dat ik zo trouw voor hem als voor den Staat zou wezen:

Want die zyn woord ééns breekt word zelden weêr gelooft.

Vergeef het my, myn Heer, ik speel niet met myn hoofd.

Uw Vorst heeft zich wel aan onschuldigen vergreepen:

En zou een schuldigen, als hy hem had beneepen,

Noch hoopen kunnen op 't genot van eer en staat?

Heer Afgezant, dat was een yd'le toeverlaat.

A F G E Z A N T.

Hoe zyt ge dus verdoolt, Heer Graaf? Zwoer niet Oranje,

Met all' 's Lands edelen, hunn' dienst en trouw aan Spanje

By 's Keizers overdragt, toen die met zyne kroon

De Nederlanden heeft geschonken aan zyn' zoon?

En heeft de Prins zyn woord niet schandelyk gebrooken,

Toen hy het muitvuur heeft in dit gewest onttouken,

Waar van de vonken tot in Duitsland zyn verspreid?

Is hy 't niet, die door list en opgeblaazenheid,

Een volks-regeering in zyn's Meesters ryk durst planten?

VAN DEN BERG.

Waarom zend dan uw Vorst aan hem zyne Afgezanten,
 Als u en and'ren, Heer? Want dat vooronderstelt
 Eene onafhank'lykheid der Staaten, die 't geweld
 Niet langer vreezen, om de Vryheid door hun wetten,
 Bevryd van dwing'landy, eens op den troon te zetten,
 Als de eerste Brutus deed, ten trots van all' 't gevaar,
 't Geen uw Tarquyn reeds tot zyn schade word gewaar;
 En moog'lyk komt hy nooit zyn ongeluk te boven.

AFGEZANT.

Dit 's geen Gezantschap, dat men zend naar Vorstenhoven
 Met pragt en roem verzeld, tot luister van hunn' staat,
 Maar een bezending van den Koning en zyn' raad,
 Of Nederland noch tot haar' pligt mogt zyn bewoogen.
 Hy ziet haar' toestand aan met hert'lyk mededoogen,
 En wenscht niets liever dan dat zy haar onderwerpt,
 Eer tot haar ondergang het wraakzwaard word gescherpt,
 En haar verieert, zich aan geen Vorsten te vergrypen.

VAN DEN BERG.

Hoe! wil uw Koning nu dit zwaard noch scherper slypen?
 Gewis dan dringt het door metaale poorten heen.
 Wat heeft het door zyn kracht al hoofden afgesneên,
 En leden afgekapt van schuldellooze zielen,
 Door Alva, die steeds leefde in moorden en vernielen,
 Met zynen Bloedraad, niets dan gruwelen gewoon
 'Te pleegen met vermaak! Toen blonk de Spaansche kroon
 Door 't parssen der Gemeente, en wreede staats-venynen,
 Met geene perlen, maar met bloedige robynen,
 Die heerlyk slikkeren in 't oog der Geest'lykheid.
 Dit 's 't mededoogen daar uw Koning ons meê vleit,
 Daar zo veel eed'len tot hunn' ramp zyn ingewikkeld.

AFGEZANT.

't Is waar dat Alva, meest door eigen wraak geprikkeld,
 Den teugel vierde van zyn wreedheid heet op bloed:
 Maar dat 's de schuld niet van myn' Koning, wiens gemoed
 Een afkeer heeft van zo veel gruwelen te pleegen.
 Ik weet hy was van ouds tot Nederland geneegen,
 Dies moest hy 't woeden toen gedoogen met geduld.

VAN DEN BERG.

Waarom oogluikende veel koffers dan gevuld

Met

Met blank papier, dat met zyn' Naam was onderschreeven,
 Om Alvaas tyranny, door 't Zegel kracht te geeven,
 Daar hy in zyne driit noch trots op heeft geroemt?
 Dies is 't vergeefs dat gy uw's Konings aart verbloemt,
 MynHeer, die steeds door haat en gramfchap raakt aan't blaaken,
 En weet zelfs van zyn hof een treurtoonnel te maaken,
 Waar op zyn eigen zoon de droeve hoofdrol speelt.

A F G E Z A N T.

MynHeer, wie weet niet, als 't geluk de Vorften streelt
 Door eene zege, dat ze 't leed, 't geen ze eens ontvingen,
 Uit staatsbelang of wraak op hun verwonnelingen
 Verhaalden? zulk een zaak is kort by u gebeurt,
 Daar noch Italiën en 't Spaansche hof om treurt.
 Pacheco die beroemde en groote Veflingbouwer,
 (Wat krygsheld was ooit aan zyn' Opperheer getrouwer?)
 De neef van Alva, door zyn' adeldom vermaard,
 Wierd die te Vliffingen, uit wreedheid niet het zwaard
 Geweigert van Trèlong, die hem, schoon een gevangen
 Van staat, liet met gejuich aan 't fnaad'lyk dwarshout hangen,
 Om dat zyn broeder was gedoemd door Alvaas haat?
 Maar, om weër tot de zaak te komen, zou myn raad,
 Heer Graaf, zo veel niet op uw eed'le ziel vermoogen,
 Dat gy den Prins 't gevaar eens krachtig stelt voor oogen,
 Daar zyn vermetelheid gants Nederland in stort?
 Waar zal hy vluchten zo hy overwonnen word?
 Kan hy met weinig volk de Spaansche magt verduuren?
 Zyn hulp te zoeken by verwaande nagebuuren,
 Is vruchteloos: zy staan naar de opperheerschappy.
 Bleek zulks niet aan Anjou, die door verradery,
 Aan 't Fransche hof gefmeed, zich meester zocht te maaken
 Van Braband, opdat hy aan 't hoogst' gezag zou raaken?

V A N D E N B E R G.

Maar de onderneeming is tot fchande en fchaë mislukt.

A F G E Z A N T.

't Is waar: zo Engeland daar niet de vrucht van plukt,
 Dat moog'lyk op zyn fpoor hoogmoedig voort zal draaven;
 Wanneer uw fchip van staat daar een gewenschte haven
 Wil zoeken in deez' storm, zo ons 't gerucht ontdekt.
 Ach! wierd Oranje tot zyn' pligt eens opgewekt,

Hy zou niet hoopeloos uit nood om bystand smeeken;
 Maar zich verzeekeren, en 's vyands looze strecken
 Ontwyken, daar hy, vry van oproer en verraad,
 Zich zou verheeven zien tot hooger eer en staat.

VAN DEN BERG.

Zeg eens, myn Heer, op welk een grond zou zulks geschieden?

AFGEZANT.

Met hem uit 's Konings naam op heden aan te bieden;
 Voor eerst, Vergiffenis van 't geen 'er is misdaan,
 Door vaste borgen daar hy kan geloof aan slaan;
 En voorts het vry gebruik der Kerkdienst in deez' Staaten
 Voor 't algemeen, mits elk zyn vrye keur te laten;
 En eind'lyk, dat hy zal ontfangen uit zyn hand
 Het Stedehouderschap van 't gantsche Nederland,
 Voor hem alleen niet, maar ook erflyk voor zyn zoonen.
 Wat dunkt Graaf van den Berg?

VAN DEN BERG.

'k Verzoek, wil my verschoonen,
 Heer Afgezant, dat ik den Koning niet vertrouw.
 't Is al te veel belooft.

AFGEZANT.

Denk eens, hoe 't naberouw
 Den Prins zou plaagen, als deez' gunstvloed was verloopen.
 'k Zal hem verzeek'ren dat hy mag op alles hoopen
 Door 's Konings goedheid, tot vergrooting van zyn' staat,
 Als ik gehoor verwerf. Doch uw vernuft en raad
 Moet werken op zyn hert, eer ik hem stel voor oogen
 Waar in zyn heil bestaat.

VAN DEN BERG.

't Is niet in myn vermogen:
 Heer Aldegonde, als ook de schraad're Barneveld,
 Zyn boezemvrienden daar hy steeds mede is verzeld,
 Versterken hem, om nooit de Koning weër te erkennen
 Voor Opperheer.

AFGEZANT.

Schoon zy dus buitenspoorig rennen,
 Myn Heer, gy weet uw' plicht om hem ... Maar 'k hoor gerucht.
 't Is Barneveld. 'k Zal u in myn vertrek de vrucht
 Doen zien, waar meê myn Vorst uw trouwheid wil beschenken.

VAN

VAN DEN BERG.

Beloof u niets, maar 'k neem de zaak in myn bedenken.

DERDE T O O N N E E L.

BARNEVELD, *hen ziende weggaan.*

Hoe! 'k zie daar van de Berg by d' Afgezant! 't Is vreemt.
 Wat zaak mag 't zyn die hy in zyn bedenken neemt?
 Zou 't Spaansche goud hem ook, om iets te doen, bekooren,
 Tot wadeel van deez' Staat? Helaas! wat moet ik hooren?
 Geen erger kwaal dan die ontstaat in 't ingewand.
 Is 't niet genoeg dat vriend en vyand zamen spant
 Door openbaar geweld, om Nederland te plaagen?
 En staat het nu noch bloot voor heimelyke laagen?
 Is 't moog'lyk, van den Berg, dat gy uw eer bevlekt?
 Dus zegt myn achterdocht: doch die een vonk ontdekt,
 Is dikwils magtig om een' vuurgloed voor te komen.
 Men dient een dertel paard voor 't hollen in te toomen.
 'k Moet Aldegonde dit verwittigen: hy komt.

VIERDE T O O N N E E L.

ALDEGONDE, BARNEVELD.

ALDEGONDE.

Hoe! staat nu Barneveld verleegen en verstomd,
 Die zo veel stormen door zyn wysheid deed bedaaen
 Tot heil des volks? gy zucht. Wat is u wedervaaren,
 Myn halsvriend? wie gaf u tot deeze droefheid stof?

BARNEVELD.

Ik vrees, de Prins voed hier een adder op in 't hof.
 Dit heeft myn ziel ontfelt: Maar 'k ben nu buiten vreezen:
 Want 'k heb hem reeds bespied.

ALDEGONDE.

En wie zou die toch wezen?

BARNEVELD.

Graaf van den Berg.

ALDEGONDE.

Gy doolt: zulks kan niet moog'lyk zyn.

Gewis, myn Heer, gy zyt bedroogen door den schyn.

Hy is vermaagschapt met het Stamhuis van Oranje.

BARNEVELD.

Die mondgemeenschap houd met d' Afgezant van Spanje,
 Eer die zyn' last verklaart, is reeds by my verdacht.
 Men moet in zulk eene eeuw als deeze is, op zyn wacht
 Met honderd oogen, als een' and'ren Argus, waaken,
 Om een' vertrouwden schat door list niet kwyt te raaken,
 En meest voor hem, die ligt zyn' Vader volgen zou,
 Die, uit een bitt're wrok en haat, zyn dierb're trouw
 Aan zyn Doorluchtigheid gezwooren, heeft gebrooken,
 En Spanje toeviel om het krygsvuur aan te slooken:
 Dus wierd een Broeder een verrader, welk een hoon!
 En wagt ge iets beters van zyn' weiffelenden Zoon,
 Die reeds zich heim'lyk laat van 't lof'lyk spoor verrukken?
 Ik niet: want wie zag ooit van diff'len druiven plukken.

ALDEGONDE.

Zaagt gy hen by elkaër?

BARNEVELD.

'k Heb niet alleen 't gezicht,
 Maar ook 't gehoor tot een getuige, dat zyn pligt
 Aan 't wank'len is. Hoe haast is hier de trouw te krenken!
'k Beloof u niets, maar 'k neem de zaak in myn bedenken.
 Deez' woorden sprak hy, toen hy ging met d' Afgezant.
 Zyn dit geen blyken van een heimelyk verstand
 Met vyanden, die steeds naar ons verderf verlangen?
 Maar 'k hoop men zal hem in zyn eigen strikken vangen,
 Door overtuiging, als men meer van d'aanslag weet.

ALDEGONDE.

ô Van den Berg! gy breekt dan eind'lyk ook uw' eed,
 Gelyk uw vader, die zyn achting heeft verlooren!
 Heer Barneveld, men moet den Prins dit voort doen hooren,
 Eer hy iets schaad'lyks brouwt voor d'algemeen Staat,
 Of zyn Doorluchtigheid. De tyd eist geen beraad.

BARNEVELD.

Ik stem zulks toe, vermits me een heim'lyk voorgevoelen
 Voorspelt, dat Spanje op nieuw het vuur van haat wil koelen,
 Niet voor de vuist, maar door verraad, dat hofvenyn.
 Oranje, braave held! waar zult ge veilig zyn?
 't Is weër op u gemunt; men zal het noch eens waagen,
 Om u te vellen door bedekte hinderlaagen,

Of

Of schoon 't Jagevrui met meer and'ren is mislukt.
 Nederland! hoe word uw vryheid onderdrukt,
 Als in Civilis eeuw door 't albeheerschend Romen!

A L D E G O N D E.

Ach! zo de Prins nu stierf, 't was met ons omgekomen;
 De vrucht van 't oproer wierd naar 's vyands wenich gemaait.

B A R N E V E L D.

't Is waar, door zulk een' slag wierd 's Lands kompas verdraait.
 Doch de Albestierder, die steeds zit aan 't roer der zaaken,
 Zou in dien zwaaren storm voor 't schip der vryheid waaken,
 Al maakte een Staats-orkaan de golven noch zo sterk;
 Indien we in zulk een' nood, de handen zelf aan 't werk
 Maar rustig wilden slaan, om in de woefte baaren
 De kiel, door 's Hemels hulp, voor 't zinken te bewaaren.
 De Spaansche Rover, die naar vrye Staaten vift,
 En meest naar de onze, zou niets opdoen met zyn list.
 Voor my, 'k denk goed en bloed, en leven op te zetten,
 Eer die Geweldenaar ons Staatjuweel met smetten
 Bezoedelt, als de Prins den dood, het av'rechts loon
 Mogt krygen voor zyn' dienst.

A L D E G O N D E.

Hy leeft noch in zyn' zoon,
 Den jongen Maurits, die reeds treed op 't spoor der braaven,
 Om d'onwaardeerb'ren schat te voeren in de haven
 Van rust en veiligheid, gesterkt door wyzen raad,
 En nodig onderstand der Leden van den Staat.
 Doch dit 's te vroeg gezorgd; vermits wy moogen hoopen,
 Dat deez' gevreesde slag zo erg niet af zal loopen.
 Wy slaan op onze wacht.

B A R N E V E L D.

Ik ben op 't hoogst' verheugd,
 Myn waarde boezemvriend, dat ge uw verstand en deugd
 Tot heil van Nederland, met my te kost wilt leggen,
 Om moedig's vyands eisch, hoe't gaan mag, steeds te ontzeggen;
 Maar gaan wy naar den Prins, om hem 't gewigtig stuk
 Te ontdekken, eer hem trest een schielyk ongeluk.

Einde van 't Eerste Deel.

Men laate ons hier alleen. 't Geen gy me komt verklaaren,
 Doorluchte Heeren, in deez' storm van Staatsgevaaren,
 Zou wel een' nasleep van een' algemeenen ramp
 Verwekken kunnen: maar ik hoop dat deeze damp
 Verdwynen zal, nu wy zyn' wank'len aart ontdekken.
 Ô Van den Berg! moet gy ook tot een werktuig strekken,
 Om Neêrland in een' poel te domp'len van verdriet?
 En steunt gy ook op Spanje, als op een' staf van riet,
 Die zo veel duizenden door hunne handen boorde?

BARNEVELD.

Wat reden heeft hy, zo het goud hem niet bekoorde?

ORANJE.

Ik heb voor Alva noch Requesens, nooit gevreesd:
 Want de eerste was te wreed, en de and're laf van geest,
 En slaf van tucht, waar door hy moest veel hoonbezuuren:
 Dies kon hun heerschappy geen reeks van jaaren duuren,
 In een gewest daar 't volk traag aan de hand wil gaan;
 Maar wel voor Parma, dien doorsleepen' Ital'jaan,
 Wiens krygslift is verzeld met een gewaande zoetheid:
 Hy dekt met vleiery zyn heerschzucht en verwoedheid.
 Deeze is 't dien van den Berg, door d' Afgezant, verleid.
 Dies is 't van nooden, dat we met omzichtigheid
 Deez' zaak behandelen, tot dat we zien wat wegen
 Hy in wil slaan. En is hy Spanje meer geneegen
 Dan ons, wy zullen 't haast verstaan: 'k heb hem verzocht
 Te komen in den raad.

ALDEGONDE.

Dus zal geen achterdocht
 Hem hind'ren, om zyn hert voor ons recht uit te spreken;
 't Geen hy niet doen zou, was zyn toeleg ons gebleeken.

BAR-

BARNEVELD.

Ik zie hem naderen: men lett' dan op den raad
Van uw Doorluchtigheid, tot welstand van den Staat.

T W E E D E T O O N N E E L.

ORANJE, ALDEGONDE, BARNEVELD, VAN DEN BERG.

VAN DEN BERG.

Ik Ben hier, doorluchtste Prins, op uw verzoek verscheenen.

ORANJE.

Gy doet zeer wel, Heer Graaf. Wil my gehoor verleenen
In 't nypen van den nood, die 't Vaderland belaagt.
Myn boezenvrienden, die my steeds hebt onderschraagt,
Door uw beleid en trouw in duizend lyfsgevaaren,
Om d'eens verkreegen schat der vryheid te bewaaren,
Die ons zo dikwils schier gerukt wierd uit de hand,
Was 't ooit een tyd om met het oog van uw verstand
Voorzichtig toe te zien, 't is op den dag van heden.
Ik Verwagt hier d' Afgezant van Spanje. Wat de reden
Van zyn bezending is, valt lichtelyk te raën:
Die zal in vleien en verwaandheid meest bestaan.
Doch om aan hem met vrucht myn hertsgeheimen te uitten,
Verwacht ik 't oordeel van uw wyze raadsbesluiten:
Want in dit stuk vertrouw ik niet alleen op 't myn'.

Drie wegen doen zich op, die voor ons open zyn,
Om door een vaste keur stantvastig te betreedn:
Of eigen wederstand; of hulp van Mogendheden;
Of onderwerping aan de Spaansche Monarchy.
Ziet daar in 't kort den grond van 't werk. Elk spreek' nu vry
Wat hem op 't hert legt, en wat weg hem staat te kiezen;
Want die de waarheid spreekt, zal nooit myn gunst verliezen;
Maar hy die veinst is nooit myn liefde en achting waard;
Dus wacht ik af hoe elk zyn meening hier verklaart,
Om myn bedenkingen daar tegen in te brengen.

ALDEGONDE.

Doorluchtste Prins, indien de Hemel 't wou gehengen
Dat gy de Vryheid, door geen dwing'landy bepaald,
Omhelzen mogt daar zy gerust haar' adem haalt,
En geen gevaaren van haar' vyand had te loopen,

Ik Zou

'k Zou gaarne met myn bloed dien ſchat wel willen koopel
 Nu, om dat Staatjuweel, daar elk om wenſcht en zucht,
 Dat reeds verleegen in uwe armen is gevluſcht,
 Om haar, in-zo veel druk en zwaare tegenspoeden,
 Voor leed en ſchennis van tirannen te behoeden,
 Te houden in 't bezit, is 't nodig, zo ik acht,
 Dat wy, door 's Hemelshulp, haar met onze eigen magt
 Beſchermen, en vol moed op Neêrlands zetel kroonen:
 Zo zal zy duizenden naar onze ſteden troonen,
 En maaken dit Geweſt 't ontzagch'lykſt van 't heel-al.
 My dunkt ik zie reeds hoe, als van een' waterval,
 Die bruiffend ſtroomen ſtort, langs akkers, beemden, vlieten
 De welvaart in haar ſchoot komt krachtig nederschieten,
 Met all' wat wenſch'lyk is van 's waerelds overvloed,
 Waar voor de Koning met zyn vlooten zwichten moet,
 Schoon hy hier meeſter van de waat'ren waant te wezen.
 Vry uit zich zelf te zyn, is vry zyn zonder vreezen:
 Dus kan men maaken dat de Vryheid nimmer ſterft:
 Maar als men die door hulp van anderen verwerft,
 Schoon die afkeerig zyn van wreede dwing'landye,
 Verandert ze in het kort in eene flavernye,
 Wiens gal met honig van gevei is overſpreid.
 Ja leert ons zelf natuur niet door de ervarenheid,
 Der dwaazen leermeef'tres, 't zy 't kleenen zyn of grooten
 Dat hy, die eens uit gunſt een weldaad heeft genooten,
 Zyn vryheid kwyt is? Dies laat ons dien dierb'ren ſchat,
 Die buiten tegenspraak all' 't heil in zich bevat,
 Niet roek'loos op genaé van vreemde magten waagen:
 En doen we zulks, gewis wy zullen 't ons beklaagen,
 Wyl ieder Vorſt de rol van Baatzucht kunſtig ſpeelt.
 Denk dat de Vryheid, die een eed'le maagd verbeeld,
 Wiens droeve rouwklagt zelfs een' Nero zou verzoeten,
 Doorluchte Prins, zich heeft geworpen aan uw voeten,
 Ja u verkooren tot Beſchermer van haar eer.
 Bevry haar dan voor ramp, door eigen tegenweer:
 Op dat de Faam uw' lof bazuine uit alle monden,
 Hoe zy in Neêrland haar' Behoeder heeft gevonden,
 Tea trots der Koningen, die tot hun ongeluk,
 Haar flooten als flavin in een tirannig juk.

B A R N E V E L D.

Heer Aldegonde, uw aart zweemt naar de Batavieren,
Grondleggers van deez' Staat, gewoon te zegevieren,
Op Legioenen van oud Romen, om den ſchat
Der dierb're Vryheid, die als nu gekluifert zat.
Ik volgde uw' wyzen raad in 't midden der gevaaren,
Tot ruſt van Nederland, indien we magtig waren
Met eene hand vol volk, den vyand 't hoofd te bién,
Die niet zal ruſten, ja geen myn van goud ontzien,
Om ons door woefſt geweld of krygſliſt te overwinnen:
Het ſmert zyn' trofſen moed, ja 't gaat hem aan de zinnen,
Dat hy deez' paerel van zyn ryſkroon derven moet:
Deez' koſt'lyk' oorlog, dien hy voert, maakt hem verwoed
Door wraak, om alles tot herkryging uit te werken.
Dies moeten wy ons met het Bondgenootſchap ſterken
Van d'een' of d'and'ren Vorſt. 't Is waar dat de eigenbaat
En zelf belang regeert in ieder ryk en ſtaat:
Doch 't is niet minder waar, dat onze nagebuuren
Wel zien, dat hunne val op onz' geſloopte muuren
Gebouwt zou worden: want de Spaanſche Monarchy
Loopt ieder in het oog, die door haar tyranny
Elk landaart opwekt, die reeds moog'lyk ſamenſpannen,
Om d'algemeen en Wolf uit dit gewefſt te bannen.
Dit laaſte ſterkt myn hoop, en dit 's de naaſte weg,
Die we inſlaan moeten, na een heilzaam overleg.
Te meer, om dat zelf in het hert van deeze Staaten,
Ook Wolven neſt'len, die hun ſtem reeds hooren laaten;
Een ſtem van burgertwiſt, van oproer, haat en ſpyt,
Ja zelfs van landverraad. ô Vorſt! dies is het tyd
Zo wel voor 't een gedrocht, als 't andere te waaken,
Opdat wy eens de vrucht der zoete vryheid ſmaaken;
Niet op een' loſſen waan, maar op een' goeden grond,
Die vaſt en duurzaam is. Men kiez' dan een verbond,
Dat ons beſchermen, en ook tevens kan verheffen:
Geen middel is zo ſterk om Spanje in 't hert te treffen.
Het winnen van den tyd baart aanwas van geluk;
Dus raakt men eerlyk uit deez' jammerpoel van druk,
Om veilig 't woefſt geweld en moectwil in te toomen.

VAN DEN BERG.

Noch de een noch de and're weg is veilig om te komen.
 Doorluchtste Prins, daar 't op gemunt is in deez' staat.
 Men spoore een' derden op, en zoek een toeverlaat
 Die vaster is; men geev' zich over ter genade
 Des Konings, die ons nooit zo wel als nu te stade
 Zal komen, wyl hy d'aart der Nederlanders weet,
 En recht leert kennen: want hy was, 't is waar, wel wre
 Maar meest door misverstand: het zyn de hovelingen,
 Die door hun eigen wraak het spoor te buiten gingen,
 Wiër herten nimmer zyn vereenigd met hunn' mond;
 Byzonder Alva, die zich meesterlyk verstond
 Om 's Vorsten geeft als wasch naar zyn belang te buigen:
 Zulks kunnen de edelen van 't Spaansche hof getuigen:
 Maar toen hy zag hoe 't werk steeds voor hem was verbloemt,
 Heeft hy dien Veldheer ter gevangenis gedoemt,
 Zo dra als hy den voet in Spanje nederzette:
 Ja zelf zyn zegepraal van Portugal belette
 Des Konings ongunst niet, die hem, hoe hoog bejaard,
 Liet sterven buiten 's lands. Dies scheen de Vorst ontaard,
 Zo lang de Waarheid voor zyne oogen bleef verborgen:
 Maar nu zy zich ontdekt, nu kan men zonder zorgen
 Vertrouwen op zyn gunst. Ja uw Doorluchtigheid
 Is, door haar gaaven en voorzichtig krygsbeleid,
 Reeds meer dan ooit by hem in achting. Laat dan heden
 Myn raad hier gelden, om met roem te rug te treden,
 Eer wy 't gedwongen doen door een' verhaaften slag.
 Want eigen tegenweer, als ik 't ook zeggen mag,
 't Geen wel gezegt is, dat 's van zelf in 't vuur te loopen;
 En op den bystand van een' nagebuur te hoopen,
 Die buiten kryg met rust, zyn ryksgebied behoud,
 Is vruchteloos, ja op een grond van waan gebouwd:
 Want wat verstandig Vorst zal zich met ons bemoejen,
 Als hy maar denkt dat daar een oorlog uit kan groejen
 Met een' Monarch, die, als hy wil, hem door zyn magt
 Vervolgen kan tot dat hy te onder is gebragt?
 Ook zou hem de achterdocht, of niet zyne onderdaanen
 Een weg tot opstand, naar ons voorbeeld, mogten baanen
 Om 't juk te breeken van gehoorzaamheid en trouw,

WILLEM DEN EERSTEN.

17

en aars'len, schoon hy ons behulpzaam wezen wou.
es moeten wy, om hier niet alles te verliezen,
n' weg die veilig is tot ons geluk verkiezen:
t's de onderwerping: En wie weet of de Afgezant
en last niet heeft, tot rust en vreugd van Nederland.

O R A N J E.

en boezemvrienden, 'k ben u voor uw raadsbesluiten
, rpligt: 'k zal my dan ook in 't kort vrymoedig uitten.
Verzoek dat niemand om myn keur misnoegd mag zyn:
yl ik vertrouwd dat u de waarheid, niet de schyn,
woogen heeft, om tot 's Lands nut by een te komen.
er Barneveld, uw raad word by my aangenomen:
e komt my in deez' stand van zaaken 't heilzaamst' voor.

DERDE TOONNEEL.

ORANJE, ALDEGONDE, BARNEVELD, VAN
DEN BERG, VAN MALDEREE.

V A N M A L D E R E E.

oorluchtste, de Afgezant verzoekt by u gehoor,
och in 't geheim.

O R A N J E.

Men doe hem aanstonds binnen treden.

VIERDE TOONNEEL.

ORANJE, ALDEGONDE, BARNEVELD,
VAN DEN BERG.

O R A N J E.

Heer Aldegonde, ga: verzeker aan de Leden
der Staaten, dat ik in 't gesprek met d'Afgezant
niets zal besluiten; noch, al was 't tot heil van 't Land,
un voorrecht, 't geen ik hier zou schynen te besnoejen,
oit krenken, maar tot roem en luister aan doen groejen.
us weert men 't kwaad vermoën.

B

A L-

DE DOOD VAN

ALDEGONDE.

Uw wil word voort volbragt.

BARNEVELD tegen Oranje.

Wy gaan. De Hemel sterke uw wys beleid en kracht.

VYFDE TOONNEEL.

ORANJE, AFGEZANT.

AFGEZANT.

Eer ik, doorluchte Prins, aan u myn' last doe hooren,
 Moet ik eerst melden dat myn' Vorst iets kwam ter ooren
 Het geen hy in 't begin maar hield voor yd'len waan,
 Een hersenschim waar aan hy geen geloof kon slaan,
 Tot dat hy daar van kan de zekerheid beseffen.
 Men zegt, men wil u tot de Graaf'lykheid verheffen.
 Is't waarheid, Prins, of maar een uitgestrooid vermoên?

ORANJE.

Heer Afgezant, ik heb geen rekenschap te doen
 Aan u noch aan uw' Vorst van myne staatsbelangen.
 Of denkt ge my ook in uw' hoofden strik te vangen?
 Zalks is vergeefs: men word omzichtig door den tyd.

AFGEZANT.

't Is elk bewust dat gy die groote Zwyyger zyt, (des
 Wiens staatslist 't scherpst' vernuft bezwaarlyk kan doorgroef
 Doch 'k neem 't voor waarheid aan het geen me ons kwam ver
 konden.

Is't moog'lyk dat uw' vlug verstand, zo ryk begaaft,
 Daar elk met lof van spreekt, dus buitenspoorig draaft
 Langs eene woesteny, om eind'lyk te verdwaalen
 In eenen nacht van ramp, daar gy de zonnestraalen,
 Van 's Konings goedheid derst in 't uitterste verdriet!
 Ik waarschuw u, ô Vorst! breek toch met Spanje niet,
 Daar gy zo duur aan zyt verplicht. En wat zal't wezen?
 Zo gy haar wederstaat dan hebt'ge uw' val te vreezen,
 Schoon uw gemoed reeds van een Volkbeheersching droomd
 Gy zult in't kort dit Land met magt zien overstroomd
 Van krygsvolk, door geen' dyk van tegenweer te stuiten.

Gy denkt misschien: 'k verwagt myn grootste hulp van buiten;
 Een Bondgenoot zal my herstellen in myn' staat.
 Geloof me, Prins, steun op geen' yd'len toeverlaat,
 Waar van ge u zekerlyk te spade zoud beklaagen.
 En wie zou dat toch zyn? Zult gy 't met Vrankrykwaagen?
 Die loonde u met verraad, en looze arg'listigheid.
 Dat bleek, toen Alençon, door hovaardy verleid,
 Met 's moeders list gesterkt, uw Vryheid wou verkrachten.
 Of hoopt ge op 's Keizers hulp, en Duitfche legermagten?
 Dat 's ook vergeefs: die zyn door binnenkryg verwerd:
 En zelden denkt me in nood om 's nabuurs droeve finert:
 Want hy die onderlegt word overal verschoven.
 't Is Eng'land dan alleen die bystand kan belooven;
 Ik zeg belooven: want hy die deez' Land-aard kent,
 Is wel bewuft dat zy niet anders zyn gewent.
 Ook is myn Koning door de wraakzucht ingenomen,
 Om eens den hoogmoed en de gruw'len te betoomen
 Diër trotse Koningin, die 't leven van hem houd,
 Wyl Zusters tyranny reeds had haar graf gebouwt.
 Door deeze reën kan uw Doorluchtigheid beseffen,
 Wat onverwagte slag haar op het hoofd zou treffen,
 En, by gevolg, hoe zwak uw hoop op Engeland
 Geground is, schoon ze u gaf het nodige onderstand.
 Maar waarom geld en volk van and'ren af te smeeken,
 En u dus in gevaar van weigering te steeken,
 Ten doel te staan voor spot van hun die u bespiën?
 Of is 't om u eens Heer van Nederland te zien?
 Hoe! kan myn Koning u niet tot dien stand verhoogen,
 Om onder zyne hoede een Vorstelyk vermogen
 Te voeren, zonder vrees voor muiltzucht en geweld?
 Gewis. Waak dan eens op, ô weërgalooze Held!
 Ontfang (dit is myn last) het Graaffchap uit myn handen,
 En 't vrye Kerkgebruik in zyne Nederlanden;
 Mits dat ge jaar op jaar uw leenverheffing doet.
 Bedien u van 't geluk, nu 't koninglyk gemoed
 U met veel hooger eer en luister wil bekleeden
 Dan de Onderkoningen van all' zyn Mogendheden.

O R A N J E.

Hoe weet de Vogelaar, door lieffelyk geluid

En list, de onnoos'le vink te lokken met zyn fluit!
 Wie kon uw' Koning dus van zyn verstand berooven,
 Dat hy gelooven kan dat ik hem kan gelooven?
 Wie heeft hem uit dien poel van tyranny gered?
 Hem die een' bloedprys korts heeft op myn hoofd gezet,
 En my alom gelyk een' mouter uitgekreeten,
 Ja als een monster dat noch ziel heeft noch geweeten,
 Gevloekt, gescholden, ja zelfs tegen reën en recht,
 Gelyk een aardstiran het Vaderland ontzegt.
 'k Zwyg van den hoon die 'k moest in vroeger tyd bezuuren
 Wanneer (ô welke een smaad!) myn zoon de Graaf van Buure
 Uit Leuven wierd geligt, en in zyn hof gevoert,
 Op wiens onschatbaar pand de Geest'lykheid noch loert.
 'k Zwyg van de rampen die my over zyn gekomen,
 Alleen om dat ik zocht het ondier in te toomen
 Geweetensdwang, (die pest die wet en Staat verdelgt,
 En huis en hof verslind, ja bloed en traanen zweigt)
 En dat ik gaarne zag 's Lands nutte willekeuren
 Gehandhaafd, die 'k moest zien in duizend stukken scheuren
 Door 's Konings last. Vertrouwt ge noch, Heer Afgezant,
 Dat hy my schenken zou 't bestier van Nederland,
 Op zulk een voorwaarde als hy my komt aan te bieden?
 En wat ik vorder zag in dit Gewest geschieden,
 Daar 't hair te berg van ryst, is best hier niet vertoont,
 Dan dit alleen hoe hy getrouwe dienaars loont.
 Wat had de braafste Held, die immer was, misdreeven,
 Die Vrank'ryk tweemaal heeft doen ridders en beeven,
 En 's Konings troon, die reeds aan 't vallen was, gesterkt,
 Ja die zyn huw'lyk heeft met Engeland bewerkt;
 'k Meen Egmond, die men niet dan met ontzag kan noemen?
 Hoe kon hy zulk een hoofd, door Alvaas wrevel, doemen
 (Ik yze als ik 't herdenk) op 't bloedig hofschavor.
 'k Zwyg nu van Hoorne, meê deelachtig aan dat lot,
 En Bergen, Montigny, en duizend held're lichten
 Van staat, waar voor de roem uw 's Land-aards steeds moet
 zwichten.
 Wat dunkt u, of men op dien Vorst ook vast kan gaan,
 Die roem op wetbreuk draagt, op dwing'landy, op waan,
 Op kunst om 't arme volk door lasten te bezwaaren,
 En wreedheid, nooit gekent by woedende barbaaren?

A F G E Z A N T.

Wanneer een Staatziekte in een kanker is verkeerd,
 Dan heeft de ervarenis ons meer dan eens geleert,
 In Ryken al zo wel als in de mind're Staaten;
 Dat zachte midd'len ter geneezing weinig baaten:
 De lyder word dan best door vuur en staal gered.

O R A N J E.

Maar als de wond-arts zich van binnen voelt besmet,
 Dat hy den lyder heeft bedorven in zyn leden,
 Met kwaade midd'len tot zyn' welstand te besteeden,
 Dan blyft de schuld op hem. En wie, Heer Afgezant,
 Was toch die arts, die 't toen elendig Nederland
 Veel erger heeft gemaakt dan 't ooit was van te voren?
 Was't niet de Vorst, die naar geen' wyzen raad wou hooren
 Van Heer Frefneda, dien doorzichtigen Prelaat,
 Die al voorfpede, dat het volk van deezen Staat
 Niet door de dwing'landy maar zachtheid is te winnen;
 Gelyk de Landvoogdes ook fchreef? Maar 's Koningszinnen,
 Vervreemd van 's Keizers les, verkoozen 't kwaad voor 't best:
 Toen wies de kanker aan gelyk de veege pest:
 Maar had hy Feria naar Nederland gezonden,
 Het was gelukkig reeds geneezen van zyn wonden.

A F G E Z A N T.

Maar als 't gemeen den Vorst in zyne keur bepaakt,
 Is dat geen muitery? Dus zyt gy afgedwaalt
 Van uwen pligt met van uw' wettig' Heer te fcheiden.
 Uw voorbeeld deed, ó Prins! veel duizenden verleiden.

O R A N J E.

Ontflaat een Vorst zich zelf niet van de heerschappy,
 Als hy 's Lands wetten breekt door wreede dwing'landy?
 Die wettig was, word dan onwettig door zyn daaden.
 Of moet het volk, als hy op averechtse paden
 Van wraakzucht en geweld, verhit op moord en bloed,
 Verdooft, hem volgen? Neen, het dwangeloos gemoed
 Is vry; dat mag, ja zelfs dat moet dan van hem wyken.
 Ook is zyn wettigheid in zyne Koningryken
 Van Napels, Arragon, Sicil'je en and're meer,
 Door 't erfrecht vast gemaakt; daar is hy Opperheer;

Daar heerscht hy onbepaald: maar hier was hy gebonden
 Aan wetten, die hy zelf heeft trouweloos geschonden.
 Dit 's de oorzaak dat ik week. En geeft men dat de schuld
 Van miterij, zulks moet ik lyden met geduld.
 Maar stond het my ook vry om anderen te doemen,
 Ik mogt Granvelle wel den grootsten miter noemen:
 Die heeft het vuur gestookt.

A F G E Z A N T.

Granvelle, uw waardste vriend,
 Die u zo trouw gelyk een broeder heeft gedient?
 Waar zag m' ooit voorbeeld van de vriendschap, die zo blaakt?
 Want hy was de oorzaak dat ge aan de erffenis geraakte
 Van Prins Chalon. En maakt ge nu, door uw beleid,
 U zelf niet schuldig aan de snodeste ondankbaarheid?

O R A N J E.

Van zulk een misdaad ben ik by elk onbesproken.
 Behalven dat hy eerst die vriendschap heeft gebroken
 Door looze strecken, toen hy my in 't Echtverbond
 Met Lotteringen heeft bedrogen, en den grond
 Gelegt van all' myn' druk en wederwaardigheden,
 Door zyn schynheiligheid en ergerlyke zeden;
 Zo zwicht ze ook voor het heil van 't lieve Vaderland.
 Is't zyne heerschezucht niet, die 't onwaardig pand,
 De dierb're Vryheid heeft uit Nederland gebannen,
 Die 's Konings Amptenaars gemaakt heeft tot tirannen?
 Wiër wulpsche dertelheid, te kostbaar voor hun geld,
 De schattingen in dit gewest heeft ingesteld;
 Een onverdraagbaar juk voor willige onderzaaten,
 Die zich gemakkelek door zachtheid leiden laten;
 Wiër zuinige aart altoos met weinig iste vreên:
 Maar wordenze op den nek door 't woest geweld getreên,
 Dan spatten ze uit, om zulk' een' overlast te wreken.
 Dus wierd de bloedvlag van vervolging opgesteeken:
 Toen wies de moedwil aan van een baldadig rot,
 Door last des Kardinaals en Alvaas wreed gebod,
 Die moest, (ô schrik!) eer hy zyn moordlust kon verzaaden.
 In 't dierbaar bloed van achtienduizend menschen baaden.
 Wat Phalaris heeft niet voor zulk een daad gevreesd?

Hoe zal de Naneef dit gelooven, als hy leeft
 In 's Lands geschiedenis wat ons is wedervaaren?
 En moet men my noch met Granvelles schuld bezwaaren,
 Als of ik myne ziel met gruw'len had besmet?
 Myn Vader heeft de kroon op 's Keizers hoofd gezet,
 Toen tyranny geen trouw noch wetten overheerde;
 Daar hy, hoe zeer gevergd, geen dankgift voor begeerde
 Uit edelmoedigheid: nu word de zoon versmaad
 Uit haat en nyd, om dat hy 't zelfde spoor inslaat.
 Dit 's 't loon, Heer Afgezant, dat my steeds is beschooren.

A F G E Z A N T.

De Koning laat zich op een and're wys nu hooren
 Hy wil 't voorledene vergeeten. Sla dien weg
 Ook in.

O R A N J E.

Zou ik dan, na een heilloos overleg,
 Myn Nederlanders, die 'k myn kind'ren acht, verraaden?
 Daar come ik nimmer toe.

A F G E Z A N T.

Wilt ge op uw' hals dan laaden
 Een schrik'lyke overmagt, die u verdelgen zal
 In d' allerdiepsten poel van ramp en ongeval?
 Myn Koning zal dien hoon niet ongewroken laten,
 Al was 't tot ondergang van de algemeene Staaten.

O R A N J E.

Een Koning leeft 'er, die uw' Koning temmen kan:
 Dat is gebleeken aan zo menig aardstiran.
 Dies laat hy op zyn magt niet al te trots braveeren:
 Die Koning kan hem haast tot stof doen wederkeeren,
 En d'aanslag breeken die hy reeds heeft vast gestelt;
 Die Koning lieft het recht, maar haat het wreed geweld;
 En de euveldaaden die uw Koning heeft bedreeven,
 Waar van hy 't zyner tyd eens rekenschap moet geeven.

A F G E Z A N T.

Verschoon me, ô Prins! dat ik u noch eens eene blyk
 Uw's ontrouws toon. Wanneer de Koning naar zyn ryk
 Vertrok, heeft hy toen niet met ernst aan u geboden
 Veel' edelen verdacht van kettery te dooden?

En hebt ge hen, tot hoon van zyne Majesteit
 Niet voort gewaarſchuwt voor dien ſlag? Dies hoe me ook pleit
 Voor uw gedrag en trouw by 't volk, 't geen me elk hoorſt
 roemen,

Deez' misdaad blykt te klaar; die kan men niet verbloemen;
 Zy blyft, hoe zeer bedekt, ſteeds in geheugenis.

O R A N J E.

Als 't Koninglyk bevel de reden tegen is
 En 't dwangeloos gemoed, dat altoos vry moet blyven,
 Is 't weigeren een deugd. All' 't geen wy hier bedryven
 Is voor elks rekening myn Heer. Dies hoe m' ook tracht
 Met blind believeu, 't geen men voor een hoofdpligt acht,
 Een aardſche Mogenheid door vleien te behaagen,
 Tot wroeging van zyn ziel en duizend wreede plaagen;
 Een hooger Majesteit word dus op 't ſnoodſt' gehoont,
 Die 't kwaad in 't einde eens ſtraften 't weldoen ſteeds beloont.
 Dit 's de oorzaak dat ik dit gebod niet na kon komen.

A F G E Z A N T.

Ik zie gy blyft door waan van vryheid ingenomen.
 Wat is dan uw beſluit?

O R A N J E.

Met 's Hemels hulp den Staat
 Te redden uit de magt van bloeddorſt en verraad;
 De Vryheid op den troon van Nederland te zetten,
 In weérwil van uw' Vorſt en all' die 't wil beletten;
 Den zuiv'ren Kerkdienſt, die den naam van kettery
 By u moet draagen, uit de klauw der Hierarchy
 Te rukken, en met raad en goed en bloed beſchermen,
 Tot dat de Almogenheid zich onzer zal erbermen,
 En maaken dit Geweſt, ſchoon nu vertrappt in 't ſlyk,
 Door welvaart en geluk de Koningen gelyk.

A F G E Z A N T.

Ik ga, en zal myn' Vorſt uw' wil te kennen geeven.
 Doch vrees voor zyne wraak.

Ter zyde.

Nu geld het hem zyn leven.

ZESDE TOONNEEL.

O R A N J E.

Gaat vast, de Koning vreest reeds dat hy Nederland
Verliezen zal; dies zend hy hier een' Afgezant
Om tyd te winnen, en zyn' aanslag te beleggen.
Nu middelen beraamd, om hem zyn' eisch te ontzeggen
Op eenen vasten grond, op dat, na veel geklag,
t Verdrukte Vaderland eens adem haalen mag.

Einde van het tweede Deel.

DE DOOD VAN
DERDE DEEL.
EERSTE TOONNEEL.
AFGEZANT, VAN DEN BERG.

AFGEZANT.
Uw raad is dan mislukt?

VAN DEN BERG.

En de uwe kan niet baaten?

AFGEZANT.

De Prins heeft moed, en zal zich mogelyk verlaaten
Op 't Bondgenootschap van de fiere Koningin.

VAN DEN BERG.

Heer Afgezant, het is my leed dat ik u in
Deez' zaak niet dienen kan: gy ziet hoe 't is geschapen.

AFGEZANT.

Ik zie, 't is nodig dat myn Vorst op nieuw zich wapen',
En jaage dit gebroed met kracht eens uit zyn nest.
En gy, Heer Graaf, doe mede, als 't is gezegt, uw best,
Om deezen Staat, vervuld met kettery, te sloopen,
Door 't volk tot muitery en oproer aan te noopen,
Eer een verbintenis met Engeland het slyv',
Op dat de hofparty des Konings boven dryv'.
Volg dan uw' Vader door een eed'le zucht gedreeven,
En denk dat gy uw woord aan Spanje hebtgegeeven;
Ik hoop u daar eerlang te onthaalen met veel zwier:
Maar spoor een middel op dat Aldegonde hier
Werde opgehouden: Laat hem niet naar Braband keeren:
Dat geeft aan Parma tyd tot krygslift en verweeren.
'k Zeg u niet meer. Daar list ontbreekt, laat vry 't geweld...
Maar 'k zie daar weder dien bespieder Barneveld,
Die door zyn loozen raad weet 's Konings roem te krenken.

VAN DEN BERG.

Vlucht, zo heeft hy op u in 't minst geen achterdenken.
Ik heb een list bedacht.

AFGEZANT.

Vaar wel: gy weet uw' pligt.

TWEE-

VAN DEN BERG.

Gy komt van pas, myn Heer, om u iets van gewigt,
het geen den Staat betreft, in vryigheid te ontdekken.

BARNEVELD.

Wat is 't, Graaf van den Berg?

VAN DEN BERG.

Men wil myn trouw bevleken

Door 't Spaansche goud: myn Heer, 't is de Afgezant die my
Zulks voorhield.

BARNEVELD *ter zyde.*

't Is gewis; hier schuilt verradery.

Tegen van den Berg.

Op welk een' tyd liet hy dien voorslag aan u hooren?

VAN DEN BERG.

Zo even.

BARNEVELD.

Sprak hy u dan nimmer van te voren,

Eer hy gehoor verzocht?

VAN DEN BERG.

Noch eens, maar niets ter zaak.

BARNEVELD.

Dies is het nodig dat men voor elk yv'rig waak'.

Hebt gy hem eer gekent?

VAN DEN BERG.

Wy waren goede vrienden

Te Leuven, daar we elkaâr als broederen beminden,

In letteroeffning en uitspanning, daar de jeugd,

Eer haar de staatzorg word vertrouwt, zich in verheugt.

Doch 'k zag hem nooit daar na.

BARNEVELD, *ter zyde.*

„ Ik ben niet zonder vreezen.

Tegen van den Berg.

't Is vreemt dat gy dan zyn vertrouweling kunt wezen

In zulk een handeling: 't is veel voor hem gewaagd,

En wonder, dat hy zich zo onvoorzichtig draagt,

Om aan een' die hem naau bekend was, te vertrouwen
 Een zaak van groot belang, daar hy niet op kan bouwen.
 'k Bedank u midd'lerwyl, heer Graaf, voor uw bericht.
 Ik wil niet hoopen dat dit lok-aas, u uw' pligt
 En eed, dien gy den Staat eenszwoerd, zal doen vergeeten
 Volhard dan in uw trouw.

V A N D E N B E R G.

Hoe! zou ik myn geweeten
 Bezwaaren? neen, myn Heer: nooit zal my de Afgezant
 Verleiden: 'k waag myn bloed voor 't lieve Vaderland.
 Ik ga om toe te zien.

D E R D E T O O N N E E L.

B A R N E V E L D.

ô **Z**orgelyke tyden,
 Daar me elk vertrouwen moet, en zich voor ieder myden!
 Ik twyffel niet aan 't snood verraad, het blykt te klaar:
 Maar 'k heb geen vast bewys. Zal ik den Prins 't gevaar
 Voor oogen stellen? Of voor eerst de zaak verzwigen,
 Tot dat wy meerder licht van deezen aanslag krygen?
 Dit laatste, wyl de Graaf reeds by hem is verdacht,
 Is veiligst': want hy zal hem nu geen sterke magt
 In handen geeven, om iets schaad'lyks uit te voeren;
 Dies wil ik hem niet met een kwaade maare ontroeren,
 Hoewel hy in den ramp zich draagt gelyk een held.
 Daar komt hy aan: hy schynt bekommerd en ontsteld.

V I E R D E T O O N N E E L.

O R A N J E, B A R N E V E L D.

B A R N E V E L D.

Is 't my geoorloft uw Doorluchtigheid te vraagen,
 Wat onlust haar op nieuw bestormen komt en plaagen?
 Ik zie uw aangezicht betrokken met een' damp.

O R A N J E.

't Is de oude zwarigheid, myn Vriend, geen nieuwe ramp,
 Die my de zorg des Staats komt teder af te vergen.

'k Heb

Ik heb 's Afgezants verzoek, die my veel' goude bergen,
 In Neêrlands heerschappy belooft heeft, afgezegd,
 Ter liefde van myn volk, de vryheid, en het recht,
 Om my niet aan den schyn van glori te vergaapen.
 Om deeze weig'ring zal zyn Koning nu niet slaapen,
 Maar alles tot de wraak (gy weet wat hy vermag)
 Inspannen, om ons met een' onverwachten slag,
 (Dit zal zyn toeleg zyn) uit wreedheid te verpletten;
 Denk echter niet dat my zyn hoogmoed doet ontzetten.
 Ik steun op myn gemoed, op myn gerechte zaak
 En 's Hemeis hulp: doch 't is voorzichtig dat men waak',
 En middelen bedenke om 't onheil af te stuiten.
 Gy weet, ik heb uit drie byzond're raadsbesluiten
 Uw keur gevolgt. Wat raad om die te doen bestaan?
 Wat Bondgenootschap dient ons veiligst aan te gaan?

BARNEVELD.

Zou uw Doorluchtigheid, wiens schrandere gedachten
 Wy alle weeten, hier een' raad van my verwachten?
 Bedien u van 't verstand dat u de Hemel gaf;
 Stel zelf een middel voor.

ORANJE.

'k Verzoek, leg de eerbied af,
 Myn waarde vriend, en nu uw' boezem voor my open,
 Daar nimmer trouw'loosheid of list is ingesloopen:
 Nooit liet zich Barneveld bedriegen door den schyn.

BARNEVELD.

Nadien gy 't dan begeert zal ik gehoorzaam zyn.
 Wanneer men in 't bezit van eenen staat wil blyven,
 En hulp van anderen behoeft om zulks te styven,
 Is 't nodig dat men naar zulk een' Beschermmer ziet,
 Die ons op 't heusch verzoek alleen geen bystand bied
 Dit mededoogen; maar wiens eigen Staatsbelangen
 Ook t'zamenloopen, om eendragtig aan te vangen
 Een bondgenootschap met gelyken heldenmoed:
 Niets dat een' vyand meer verlies en afbreuk doet.
 En wie betreft dit dan den dapp'ren Engeland,
 Die nevens ons reeds vreesst voor Spanjes oorlogs-stander,
 In die niets liever wenscht dan Philips in Nederland
 Door kryg verwerd te zien? Laat ons dan d'onderstand

Diër

Diër wyze Koningin aanstonds met opene armen
 Omhelzen; want zy zal, ja moet ons wel beschermen
 Uit staatkunde, om haar Ryk te hoeden voor 't geweld
 Des Konings, die haar' val voorlang heeft vast gestelt.
 Ook heb ik tot die keur noch een byzond're reden,
 Door een geheim aan my vertrouwd niet lang geleden.
 De Paus van Rome is zelf aanleider van 't verbond,
 (Wie zou 't gelooven, Prins?) hoewel hy met den mo
 Den Spaanschen Koning dringt om Eng'land te verdelgen
 Want zeker 't valt hem hard en bitter te verzwelgen,
 Dat hy het Koningryk van Napels missen moet,
 Voorheen voor 't Roomsche hof een eigen kerk'lyk goed
 Dit tracht hy weder aan zyn Staaten vast te hechten;
 Dies raad hy Engeland om Spanje te bevechten,
 Zelf door een' vallen band met uw Doorluchtigheid.

O R A N J E.

Is 't moogelyk myn vriend?

B A R N E V E L D.

Ja, Prins, uw wys beleid,
 En dat van Vorst Navarre, is hoog by hem in achtig.

O R A N J E.

'k Beken, deez' tyding gaat verr' boven myn verwachting
 Maar blyft voor Spanje zulks verborgen in een' hoek?

B A R N E V E L D.

De looze Sixtus is den schrand'ren Philips te kloek,
 Wiens bitter bygeloof, van jongs af ingezogen,
 Den Paus te stude komt: dus sterkt hy 't groot vermogen
 Der Koninginne, en stelt ons ook eerlang in staat
 Van veiligheid: dus werkt de Hemel door zyn' raad
 Voor ons te wonderbaar.

O R A N J E.

Wy zyn van één gedachten,
 Myn waarde boezemvriend: Laat ons dan voort betrachten
 Wat onze pligt is in deez' tyd van ongeval.
 Ik weet dat Aldegonde ook met ons stemmen zal;
 Zulks heeft hy my beloofd. Men laat dan een Gezantschap
 Van staat vervaardigen, op dat dit bondverwantschap
 Met zulk een Nagebuur door eendragt blyve in stand,
 Tot redding, rust en vreugd, van 't kwynend Nederland

Maar 'k moet u iets, het geen me op 't hert legt, openbaaren,
Wyl 't my bezwaart.

BARNEVELD.

Wil uw geheim aan my verklaaren:

Myn raad is tot uw' dienst.

ORANJE.

Zulks is my wel bewust.

De huiszorg, die dus lang door staatzorg heeft gerust,
Word weder opgewekt, en prikkelt my met spooren.

Myn Maurits, uit myn Saxische Echtgenoot' gebooren,
Is fier en trots van aart, gelyk u is bekend.

Nu vreeze ik, als hy 't paard eens van deez' Staaten mont

Na myne aflyvigheid, dat hy te hard zal draaven.

BARNEVELD.

Geen nood, doorluchtste Prins: hy heeft verstand en gaaven.

ORANJE.

Dit 's voedsel voor myn zorg: want hoogmoed nestelt licht

In zulke zielen, om allengs van eer en pligt

Te ontaarden door gevele, de snopdste pest der hoven;

Dat monster, vreeze ik, zal zyn eel vernuft verdooven.

Daar komt hy: toets hem eens, en neem hem ernstig voor.

Hy luistert meest naar u, en geeft u steeds gehoor,

Dat heb ik wel bemerkt: ik steun op uw vermogen.

Die spruiten moeten in hun jonkheid zyn gebogen,

Eer ze in hunn' ouderdom stof geeven tot verdriet.

VYFDE TOONNEEL.

MAURITS, BARNEVELD.

MAURITS.

Zag ik daar even myn' Heer Vader by u niet,
Heer Barneveld? waar is hy? 'k moet hem nodig spreken.

BARNEVELD.

Ja Prins. Hy is in zyn geheimvertrek geweeken;

Hy heeft belet. Maar mag ik vraagen naar de vreugd

Die 'k zie in uw gelaat?

MAURITS.

Zou ik niet zyn verheugd?

De blydschap had nooit op myn hert dat groot vermogen.

Men

Men zal myn' Vader tot de Graaflykheid verhoogen.
 'k Verlang reeds naar de pracht van 't huldigen, myn Heer
 Om, met de Ridderfchap gemoedigd, door de Speer
 Ook de overwinning in het fteekfpiel te behaalen.
 Hoe zal uw Vorft nu met den hoed der Vryheid praalen,
 En heerfchen onbepaald in fpyt der Spaanfche magt,
 En 's vyands hoogmoed dien 'k haaft zie ten val bragt!

BARNEVELD.

Maar uw Genade fpreekt noch jong en onervaaren:
 Uw heete drift zal met den tyd noch wel bedaaren.
 Een Graaf van Holland is verbonden aan de wet,
 Die hem door de edelen des Lands word voorgezet
 Met eede, eer hy eens pronkt met zulk een vorft'lyk teken
 Die hy niet breeken mag, of hy is voort verfteeken,
 Van 't recht der Graaflykheid; dan is 't gebieden uit.

MAURITS.

Hoe! word zyn heerschezucht door den onderdaan gefluit?
 Dat 's mitery: zulks zou ik ftraffen; ja voorzeker.

BARNEVELD.

Dan wierd gy ook geftraft gelyk een eedverbreeker.

MAURITS.

Hoe! mag een Vorft dan all' niet doen wat hy vermag?

BARNEVELD.

In Neêrland niet: hier heeft hy een bepaald gezagh.
 Want om dat Spanje niet wou naar deez' wetten hooren,
 Heeft zy de heerschappy van dit Geweft verloren.

MAURITS.

Bepaaldheid dooft den glans van eenen Vorft. Ik zou
 Dien ongehoorzaam' aart wel dwingen, om getrouw
 Te zyn: want beter is 't een Heer dan slaaf te wezen;

BARNEVELD.

Hebt gy 't verdichtzel wel van Ikarus geleezen?

MAURITS.

Gewis, myn Heer: hy was 't die met zyn' vader vloog
 Op waffche vleugelen.

BARNEVELD.

Maar vloog hy niet te hoog?

MAURITS.

ô Ja: hy kwam de zon te na; dies moest hy zinken

't midden van de zee, en jammerlyk verdrinken.

BARNEVELD.

at 's wel: maar waar op ziet dit leerzaam zinnebeeld?

MAURITS.

Heb nimmer daar met myn gedachten op gespeelt.

Verzock ontdek het my.

BARNEVELD.

Ik zal 't u uit gaan leggen.

Jonge Oranje-spruit! liet wil niet anders zeggen
 an dit: (ik zie nu op 't gewigtig Staatsbestuur.)
 is Vorsten, boven 't perk der wetten, 't zonnevuur
 an Hem, die alles schiep, verwaand te dicht genaaken
 it hoogmoed, enkel wasch, dat zy dan, door het blaaken,
 porover storten uit hun zetel in een zee
 an ramp, verachting, hoon en eind'loos hertenwee,
 ar menig Vorst den dood vrywillig voor zou kiezen;
 yn Graaf, wil dan uw' roem niet roekeloos verliezen.
 ant moogelyk word'ge eens een Heer van dit Gewest.
 er, leer met schrik, tot heil van uw Gemeenebest,
 oe veele Koningen, en Keizers van vermogen,
 ie ook met Ikarus zyn veel te hoog gevlogen;
 evallen zyn: draag dan toch tot uw' welstand zucht;
 n vlieg met Dedalus in 't midden van de lucht:
 ie middelweg is deugd, een' Vorst zo duur bevolen:
 o zult ge niet te hoog, noch ook te laag verdoolen
 uwe freek; zo word gy van uw volk bemint,
 an vyanden ontzien, in 't bloejend Staatsbewind;
 o zal . . .

MAURITS.

Vaar wel, myn Heer: 'k zie Aldegonde komen?

w les word op haar' tyd eens van my waargenomen.

ZESDE TOONNEEL.

ALDEGONDE, BARNEVELD.

ALDEGONDE.

Waar is de Prins, myn Heer?

BARNEVELD.

Nu, moog'lyk by zyn zoon.

C

Gy

Gy schynt ontfeld, myn vriend; dat ben ik ongewoon.
 Wat onrust (want men moet nu maar naar rampen vraagen)
 Is opgereezen om den Staat op nieuw te plaagen?

A L D E G O N D E.

Men zegt hier, de Afgezant slicht oproer en verraad,
 Om zyn Doorluchtigheid, uit enk'le spyt, in haat
 By 't volk te brengen, als of hy door dwing'landyc
 Het voeren wil in 't juk van wreede slavernye;
 Hy schildert het bedryf der Graaven schand'lyk af,
 En haalt hun burgertwist en wraakzucht uit het graf,
 En duizend gruw'len in hun heerschappy bedreven;
 Hy zegt: *Dus zal de Prins in Nederland ook leeven,*
Als hem de Graaf'lykheid door Holland Ridderfchap
Word opgedraagen; en als hy op deezen trap
Geklommen is, dan zal de Zwyyger dingtaal sproeken,
Om uwe Vryheid naar de kroon en 't hert te steeken.
 Denk eens of dit gerucht my niet gevoelig smert?

B A R N E V E L D.

Dit lag my lang, gelyk een' zwaaren steen, op 't hert.
 Wat raad om zulk een taal van ergernis te fluiten?
 Gy weet, myn vriend, hoeligt deez' landaard slaat aan 't muite!
 En dit 's de rechte stof. Ô Spanje! welk een list
 Bedenkt gy niet, om ons in eenen gloed van twist
 Te zetten, daar ge u dan maar vrolyk by zoud warmen,
 In plaats van 't arme volk voor onheil te beschermen!
 'k Beken, zo ik een kroon aan zyn Doorluchtigheid
 Opdraagen kon, ik zou die aan zyn wys beleid
 En deugd vertrouwen; want hy schynt 'er toe geboren:
 Maar 't Graaffchap, ducht ik, is hem alte vroeg beschoren.
 Myn Heer, uw yver heeft in dit gewigtig stuk
 Zich al te veel verhaaft: ik vrees voor ongeluk,
 En zwaarder ramp: want die hier wil een toren slichten,
 Moet overslaan of hy dat werk wel kan verrichten,
 Eer de onvoorzichtigheid hem stelt voor elk ten spot.
 De zoon (gy kent zyn' aart) verlangt reeds naar dat lot
 Van heerschappy: dus word hy stout en opgeblaazen.
 En 't is de hoogmoed die de wyzen maakt tot dwaazen:
 En als de dwaasheid in een Vortendom regeert,
 Word alles tot den grond vernieft en omgekeert,

Als in een woesteny van ongetemde dieren.

A L D E G O N D E.

Myn vriend, waar toe den toom van zorg zo ruim te vieren?
 't Berouwt my niet dat ik zulks heb in 't werk gestelt:
 't Was nodig, dacht my, om dien weërgaloozen held
 In top van 't Staatsbewind te voeren. Wie is nader
 Dan zulk een Vorst, die zich gelyk een trouwe Vader
 Des Vaderlands gedroeg in 't barnen van den nood?
 Die zyne vyanden zelf hulp en bystand bood,
 Ja heett gekoestert in hun kerkers? 't Is gebleeken
 In d'aanflag van Anjou. Laat de Afgezant dan spreken
 Tot nadeel van den Prins, 't hegt niet op Nederland:
 Zyn deugd is al te diep in ieders hert geplant;
 De roem zyn's wysheids klinkt zelfs tot in 't hof van Romem.
 En wie is magtiger om 't ondiër in te toomen,
 't Geen ons belaagt? Dat zal men zien als 't waardighoofd
 Met de eerkrans praalt, welks glans den haat en nyd verdooft.

B A R N E V E L D.

Men hoop' dan dat de zaak gelukkig af mag loopen.

A L D E G O N D E.

Vrees niet, myn waarde vriend, ik zie een veilig open.
 Maar gaan we, op dat ik aan den Prins 't gerucht ontdekk'.

B A R N E V E L D.

Ga voor, ik volg u: hy is in 't geheimvertrek.

Z E V E N D E T O O N N E E L.

B A R N E V E L D.

Wat voorgevoel van smerte
 Legt, als een zwaare damp,
 My Maurits op het herte,
 Als of me een droeve ramp
 Eens stond van hem te wachten!
 Maar waar toch voor gevreesd?
 Weg ydele gedachten,
 Die my dus maakt bedeeft:
 Zweeft niet meer door myn zinnen;
 Verdryft geen teed're zucht

DE DOOD VAN

Om Nassau te beminnen,
En de eed'le Oranje-vrucht,
(Hoe zeer de vloekverwanten
Ook woeden door hunn' list,)
In dit Gewest te planten.
De Hemel zal de twist
En nyd wel eens verjaagen.
Hoe 't zy, ik zal myn bloed
Voor 's Prinsfen telgen waagen.
En word my kwaad voor goed
Vergolden, 'k zal 't gedoogen.
Deez' rots blyft onbewoogen.

Einde van het derde Deel.

VIERDE DEEL.

EERSTE TOONNEEL.

O R A N J E.

Wat onbekende schrik
 Parst myn beneepen ziel met schroeven?
 Wat kan myn bang gemoed bedroeven
 Op ieder oogenblik?
 Ik loop bekommert door de zaalen.
 ô Hemel! wat mag 't zyn?
 Hoe kan de zonnelchyn
 Van myne vreugd zo schielyk daalen?
 't Is of ik word gejaagt
 Door iets, waar van ik zelf de reden
 Niet weet. Hoe word ik zo bestreden,
 Daar my geen wanhoop knaagt,
 Noch scherpe prikkel van 't geweeten,
 Dat my iets kwaads verwyf?
 't Gaat vast, de bitse nyd,
 Voor lang op myn gedrag gebeeten,
 Is weder op de been,
 Om Nederland met nieuwe rampen
 Door snoode list aan boort te klampen,
 En ieder te vertreên.
 *k Beveel my echter in uw hoede,
 ô Oppermajesteit!
 Stier, door uw wys beleid,
 Deez' voorgeziene pyl ten goede
 Van 't volk; red het uit finert,
 Al treft ze my in 't hert.
 Wie daar?

T W E E D E T O O N N E E L.

O R A N J E, V A N M A L D E R E E.

V A N M A L D E R E E.

Graaf van den Berg heeft u iets voor te draagen,
 Doorluchte Prins.

DE DOOD VAN

ORANJE.

Hy kome. Al weder nieuwe plaagen.

DERDE TOONNEEL.

ORANJE, VANDENBERG.

W at jaagt Neef van den Berg dus schieelyk herwaarts heen?

ORANJE.

VANDENBERG.

Is Aldegonde reeds vertrokken, Prins?

ORANJE.

ô Neen.

Maar 'k heb hem voortgepreft.

VANDENBERG.

Dat jaagt myn vrees van 't herte.

ORANJE.

Wat zorg, wat vrees vervult uw' geest met nieuwe smerte?

VANDENBERG.

Doorluchte Prins, my is van goeder hand bericht,
 Zo hy te Antwerpen komt, hy word daar voort gelicht:
 Een famenspanning heeft zyn' ondergang besloten:
 Daar nestelt, tot 's Lands ramp, een reeks van vloekgenooten
 Dies geef dien Heer van staat, uw' sluit en rechterhand,
 Niet over aan een volk dat reeds van wraakzucht brand:
 Bescherm hem hier, tot dat die wolk is weggedreven
 Door uw ontzagch'lykheid.

ORANJE.

Wie staat hem naar zyn leven?

VANDENBERG.

Het Vleesverkoopers gild, gesterkt door hooger magt,
 De baatzucht, die naar 't hoofd des Burgermeesters tracht,
 Legt daar een goude brug om Parma in te haalen.

ORANJE.

Wat is de reën dat zy op Aldegonde smaalen?
 Hy hielp de burgery steeds door zyn' wyzen raad.

VANDENBERG.

Om dat hy last gaf, tot behoud van onzen Staat,
 Den Blaauwengarensdyk voor 't Schelde door te breeken,
 Waar door de beste weide, en een der schoonste streeken

Zot

Zou onderloopen, tot groot nadeel van het gild.
 Maar 'k toef te lang. Myn Prins, hier dient geen' tyd gespilt,
 Om hem dit kwaade nieuws voor al bekend te maaken.

ORANJE. (ken.

Ga zoek hem: 't dunkt me ook best dat hy dien tocht moet staa-

VIERDE TOONNEEL.

ORANJE.

't **K**an waar zyn 't geen hy zegt: maar nu hy is verdacht
 Van oproer en verraad, verliest zyn woord haar kracht.
 'k Verwacht hier Aldegonde, en zal uit hem wel hooren
 Of hy gelooft, dat hem die rampspoed is beschooren,
 Wat is 't een' zwaaren last, wanneer m' aan 't roer van staat
 Steeds waaken moet voor list, geweld en eigenbaat!
 Kom hier myn zoon.

VYFDE TOONNEEL.

ORANJE, MAURITS.

MAURITS.

Wat is 't, doorluchtste Heer en Vader,
 Waar in ik u ten dienste kan staan?

ORANJE.

Myn zoon, tree nader,

Maurits knielt en kust zyn's vaders hand, die hem weder opheft.
 En hoor uw 's vaders les en nutten raad. Uw aart
 Is vry gezeg'lyk en opmerkend, maar 't bezwaart
 Myn ziel, dat ik een trots, een fier en moedig wezen
 In u bespeur, waar in ik reeds te klaar kan leezen
 Hoe een verwaandheid u beheerscht, die gants niet past
 Aan eenen Prins, die 't volk voor druk en overlafst
 Beschermen moet, gelyk een Vader. Buig uw zinnen,
 Op dat ze niets dan trouw en vrede, en 't recht beminnen,
 Dan naar uw' pligt die wel in deftigheid bestaat,
 Maar ook in vriend'lykheid. Een stuurs en wreed gelaat
 Baart afkeer, en all' 't geen den Landzaat kan mishagen.
 Miffchien zult gy in 't kort op uwe schoud'ren draagen

't Gewigtig Staatsbestuur van 't vrye Nederland.
Want Spanje, nooit gerust, heeft moog'lyk weêr een hand
Gereed, om door het staal op myne borst te woeden.

M A U R I T S.

ô Hemel! wil ons voor dien zwaaren slag behoeden.
Ach Vader! ik bezwyk van schrik op zulk een taal,
Die my het hert doorboort.

O R A N J E.

Het geen my menigmaal
Ontmoet is, zou me op 't laatst' weldood'lyk kunnen treffen.
Wy staan in 's Hemels hand: en 't leert u ook beseffen
Myne onderwyzing, door een losse en wulpsche waan,
Als of 't de laatste was, niet in den wind te slaan,
Maar in 't gemoed, gelyk een paerel op te sluiten.
Ik zal my naar myn' pligt dan nader aan u uitten.

Gy zyt, myn zoon, een telg van Vorstelyk geslacht,
Zo edel als ooit is in Duitichland voortgebracht:
Nu om die adeldom vol luister kracht te geeven,
Moet ge u verciereu met een vroom en lof'lyk leven,
En schuwen 't snood gedrag diêr eed'len, ja hunn' schyn,
Die waanen dat men hier, om adelyk te zyn,
Moet eerloos wezen, om de deugd op 't hert te treden
Door duizend gruwelen en buitensporigheden.
ô Zoon! maak dat die pest u nimmermeer besmett.
De Prins Antigonus, wierd eens op een banket
Genodigt, en hy liet daar toe om oorlof vraagen
Aan zynen Zedevoogd, of 't hem ook mogt behaagen:
Maar 't antwoord was alleen: Gy zyt een's Konings zoon.
Het byzyn van 't vermaak diêr dert'len was een hoon,
Die hem bezwalken zou. Leer dan voor de achting waaken
Van uw geboorte en staat: Ja laat uw yver blaaken
Tot welland van uw volk, en breek toch nooit de wet,
Tot hun beveiliging en vryheid voorgezet:
Want die 's Lands wetten schend, betoont zyn tyrannye.
Gy weet, deez' landaard is op wreede dwing'landye
Gebeeten, ja geneigd tot oproer in dien stand.
Maak u beminn'lyk, niet gevreesd in 't Vaderland.
Laat nooit rechtvaardigheid van uwen rechtbank scheiden,
En laat u nimmer door schynheiligen verleiden

Tot staatsverandering, uit een' byzond'ren haat:
 Vermomde oorblaazers zyn de kankers in een' Staat.
 Myn zoon, wil dan den raad der wyzen niet verwerpen,
 En nooit door bitt're spyt het wraakzwaard op' hen scherpen,
 Indien ze iets rieden of beslooten tot 's Lands nut,
 't Geen u niet wel geviel. Zyt liever dan een stut,
 Om hen te helpen als 't de Vryheid eens mogt gelden.
 'k Draag u twee vrienden voor, twee weërgalooze helden
 In 't Staatsbestuur, getrouw in voor- en tegenspoed;
 Het zyn Heer Aldegonde en Barneveld, wiër moed
 En schrand're wysheid my zo dikwils kwam te stade,
 En wilt gy weldoen, ga maar steeds met hun te raade,
 Byzonder met den laatste, als de eerste in Brabant 't recht,
 Der dierb're Vryheid met zyn' gulden mond-beslecht.
 Bescherm dat staatskleinood, 't geen niemand kan waardeeren:
 Want zo 't geluk u eens mogt wars den nek toe keeren,
 Hy is in staat om u, door hulp van 's Hemels magt,
 Te redden uit den nood: Neem dan zyn deugd in acht:
 Want zo gy hem verlaat, 't is met u omgekomen,
 En dit Gewest mag dan met recht voor plaagen schroomen.
 Draag zorg voor 't erfgoed van uw' Broeder Philips, alshy
 Geslaakt word uit de klauw der Spaansche slaverny:
 Keer hem dan uit (want zulks bestaat in recht en reden)
 Het Graafschap Buuren en zyn and're heerlykheden.
 Voor 't laast' beveele ik u, of ik eens door den dood
 Wierd schielyk weggerukt, myn waarde Bedgenoot
 En zoon: want wil een Vorst zich zien van ramp geneezen,
 Moet hy een voorspraak zyn van weduwen en weezen,
 Byzonder als hem die zo na als u bestaan.
 Zie daar, myn zoon, neem nu deez' les en regel aan,
 Als mynen laatste wil, die u word opgedraagen.

MAURITS.

'k Wil alles doen wat myn' Heer Vader kan behaagen.

ORANJE.

De Hemel zegene en versterke uw goed besluit . . .
 Maar door wat naar gerucht word ons gesprek gestuit?

DE DOOD VAN
ZESDE TOONNEEL.

ORANJE, LOUISA, MAURITS, Staatjuffers

LOUISA, door de Staatjuffers tegengehouden.

Laat los: uw wederstand kan geen vertroosting geeven
Aan myn ontroerd gemoed.

Tegen Oranje.

Ach! zyt ge noch in 't leven!

Myn tweede ziel? dat zet myn zwaarigheid van 't hert,
Maar 't neemt de bron niet weg van myn verdriet en smert

ORANJE.

Hoe zyt ge dus ontfeld? wat is u wedervaaren,
Myn waarde bedgenoot?

LOUISA.

Ik kan noch niet bedaaren.

MAURITS.

Staatjuffers, breng een stoel, eer moeder meer verflaauwt.

ORANJE.

Spreek nu myn lief, wat u ontfelt maakte en benaauwd.

LOUISA.

De nanacht was noch niet door 't schemerlicht verdwenen,
Of Telligni is my in mynen droom verschenen;
Myn Telligni, die zich noch eens voor myn gezicht
Vertoonde in zulk een' schyn, na dat zyn levenslicht
Gedoofd was, en zyn lyk de daken afgesmeten.
In dien Sint Bartels nacht, dien 'k nimmer zal vergeeten,
Noch duizenden met my: toen hy my 's vaders dood
Voorfelde, en d'echt met u, myn' waarden bedgenoot.
Voorzag hy toen myn heil en ongelukken tevens;
Nu bluft hy, zonder hoop van hulp, den glans myn's levens
Nu liet hy my, na een beklagchelyk verhaal,
Uw lyk beschouwen op de trappen van de zaal,
Op welks gezicht ik dacht van droeven druk te sterven;
Nu, zegt hy weenende, dat ik, na moeilyk zwerven,
Na ziekens, smert en hoon, en dood'lyk ongeval,
Myn graf in Vrankryk niet, maar hier eens vinden zal.
Louisa, sprak hy, *mogt my dit tot troost verstrekken,*

Wat myne tombe eerlang uw ligchaam zou bedekken,

Daar vaders koud gebeente en 't myne legt gerust!

Maar die verwachting is met uwe vreugd geblust.

Naar op hy voort verdween, en liet myn droevige oogen,
Helaas! met eenen vloed van traanen overtoogen.

Toen schoot ik uit myn' slaap, en 'k dacht niet anders of

Men had, door snood verraad, u reeds vermoord in 't hof.

Dit 's de oorzaak dat ik u in dit vertrek kom stooren.

Verfchoon myn' rouw die my schier stikken doet en smooren.

O R A N J E.

Herstel uw' moed, myn lief: nu is 'er geen gevaar

Voor 't dreigend nachtgezicht: een droom, hoe bang en naar,

Baart blydschap als men zich gelukkig vind bedrogen.

Dies bouw niet op den grond van ydelheid en logen.

L O U I S A.

Dit voorgevoelen parft myn hert met angst en druk.

't Gaat vast, u dreigt, helaas! een schikelyk ongeluk,

Het geen op Nederland te deerlyk af zal stuiten.

O R A N J E.

Is 't moog'lyk, kunt ge zulks uit eenen droom besluiten,

Een' damp, een herfenschim? Hoe kan die schrik en schroom

Toch vallen in uw' geest?

L O U I S A.

't Is waar, myn lief, deez' droom

Zou 'k ydel achten, was dat voorwerp my voor dezen

Niet meer verſchienen: maar de trekken van het wezen,

't Waarfchuwen voor 't gevaar, en de uitkomst zelf van 't kwaad

Vereiffchen, dat myn hert daar vast geloof aan ſlaat.

O R A N J E.

Verdryf die yd'le vrees door 't licht der zuiv're reden.

L O U I S A.

Hoe kan ik, daar ik word op 't vinnigſte beſtreden?

O R A N J E.

Myn lief, de waan van myn gevaar heeft u misleid.

Uw edele aart heeft ſteeds het lot met lydzaamheid

Standvaſtig afgewacht: wat kan u nu verſlaagen?

L O U I S A.

't Gemoed bezwykt allengs door 't groejen van de plaagen.

O R A N J E.

Gy ziet, men heeft my noch van 't leven niet berooft:

L O U I S A.

Ach! daar zyn duizenden die dingen naar uw hoofd.
Myn lief, gy laat u veel te ligt van elk genaaken:

M A U R I T S.

Vrouw Moeder zyt geruft, 'k zal voor heer Vader waaken.

L O U I S A.

Ach! zoon, uw heldenmoed is grooter dan uw kracht,
Hoewel uw goede wil myn zielfmert iets verzacht,
In eenen drang van druk en zwaare tegenspoeden.

O R A N J E.

De hand des Hemels kan my overal behoeden.

L O U I S A.

't Is waar, myn lief; maar als men zich voorzichtig draagt,
Dan word men zelden tot zyn ongeluk belaagt.

O R A N J E.

's Lands welstand eischt, dat ik my moet by 't volk begeeven
En elk te woord staan.

L O U I S A.

Dit kost menig Vorst zyn leven.

'k Bezwyk, als ik gedenk aan 't ongeruft gelaat
Van dien Guion, aan wien gy door een eed'le daad
Het reisgeld gaaft, en dien ge een vrygelei zult schenken.

O R A N J E.

Myn tweede ziel, verban dat angstig achterdenken.

'k Zal op mynen hoede zyn, en blyven hier in 't hof
Tot hy vertrokken is.

L O U I S A.

Ach! 't geeft my alles stof

Tot voedsel van myn vreeze en droevige gepeinzen,
Die ik, al wilde ik, voor uw oog niet kan ontveinzen.

O R A N J E.

Myn Echtgenoot, dus komt ge nimmer tot de rust.

L O U I S A.

Ach! jonge Oranje-spruit, gy zyt noch onbewuft
Van 's Moeders rampen, en 't gevaar van uw' heer Vader,
Die zuil van Nederland, en aller troost en raader,
Myn Fredrik!

O R A N J E.

Waar is nu, doorluchtigste Princes,
 Uw heldenmoed, wiens deugd elk strekte voor een les?
 Ô Telg van Coligni! laat gy u zo verrukken
 Door ongeduld, daar my de plaagen noch niet drukken;
 Wat zou het wezen wierd uw achterdocht eens waar?
 Beveel uw lot dan aan den Hemel; ai! bedaar.

L O U I S A.

Laat ik ten minsten een Calphurnia verstreken,
 Om tot voorzichtigheid, myn lief, u op te wekken:
 Maar sla, als Cezar deed, myn' raad niet in den wind,
 Die spottende met zyn gevaar, door waan verblind,
 Zich naar den Raad begaf, alwaar hy wierd doorsteeken.
 Men kan u hier in 't hof zo wel als elders spreken.
 Schryf uw bevelen in 't geheimvertrek, verzeld
 Met uwe lyfwacht aan de deur: zo zal 't geweld....
 Ik hoor gerucht: myn bloed verstyft van schrik in de ad'ren.

O R A N J E.

Herstel uw' geest: ik zie heer Aldegonde nad'ren
 Met Barneveld: Schep moed, myn tweede ziel, ik zal,
 Zo veel ik kan, my zelf behoën voor ongeval.
 Myn zoon, gelei Mevrouw naar een der naaste zaalen.
 Staatjuffers, wilt haar' geest verkwikken en onthaalen.

Z E V E N D E T O O N N E E L.

O R A N J E, A L D E G O N D E, B A R N E V E L D.

A L D E G O N D E.

Nadien 't gevaar des tyds my dringt dat ik vertrekk',
 Zo kom ik, eed'le Prins, myn afscheid neemen.

O R A N J E.

R e k s

Uw reis noch voor een poos.

A L D E G O N D E.

Ô Prins! om welke reden?
 Antwerpen word gedreigt, en moog'lyk reeds bestreden
 Van Parma.

O R A N J E.

Weet ge dan niet van het snood verraad,
 Dat daar gesmeed word tot uw' ondergang?

A L D E.

Wat smaad

Word op den hals gelegd van myn inboorelingen,
Die my als hunnen vriend, ja vader steeds ontvingen,
En 't Burgermeesterschap opdroegen zonder twiſt?
Wat vyand ſtrooit zulks uit door een vermoemde liſt?

ORANJE.

Graaf van den Berg heeft my gewaarſchuwt voor die laag

BARNEVELD.

Geloof hem niet, ô Prins! hy brouwt ſteeds nieuwe plaagen
Zo uw Doorluchtigheid zyn' wreev'len aart niet temt,
Is 't uit: wie weet met wie hy niet al t'zamenſtemt?

ALDEGONDE.

Schep moed, ô Prins! Laat dit gezicht u niet bezwaaren:
't Is valſch: zo't waarheid was, men zou 't my zelf verklaaren
Niet hem: 't Stryd tegens reën, dat hy juist kundſchap krygt
Van zulk een groot belang, en daar men 't my verzwylt.

ORANJE.

De Vleesverkoopers zyn die uw beſluit niet tegen?
De dykbreuk, zo hy zegt, komt hun gantsch ongelegen,
Om 't ſchoone weiland dat dan overſtroomen zou,
En dat ze om dit verlies reeds wank'len in hun trouw.
Dit is 't, dat u, myn vriend, in 't grootſt' gevaar zou brengen

ALDEGONDE.

Hy kan de loogen met de waarheid konſtig mengen.
't Is waar, hun gild lyd ſchade als deeze breuk geſchied,
En 't ſpreekt zulks tegen: maar het haat my daarom niet:
Veel min dat zy daar door myn' val bewerken zouden.
Antwerpen is te veel in u, ô Prins! gehouden;
Het heeft uw' naam met liefde en eerbied in den mond,
Ja ſteeds in 't hert; haar trouw ſteunt op een' vaſten grond
Dies moet ge van den Berg beſnoejen.

ORANJE.

Zyne vleugels

Zyn reeds door my gekort; hy miſt den toom en teugels
Van zyne Landvoogdy.

ALDEGONDE.

Vergun me dan verlof,

Dat ik vertrekken mag.

ORANJE

O R A N J E.

Blyf deezen dag in 't hof,

En hou noch eens met my het noenmaal met uw beiden.
 Ik Heb iets van groot gewigt te ontdekken eer we scheiden.

't Voorzichtige beleid moet waaken voor den schyn.

En wat den dyk belangt, die moet gebrooken zyn

Van 't hoofd der Schelde tot aan 't hoogeland van Bergen:

Zulks zal men tot 's Lands nut de burgery noch vergen.

De stroom van Zierikzee en die van Haringvliet,

Slaan daar op aan, en als hun water bruisfchend schiet

Tot voor stads poorten, dan zit Parma dicht benepen

Door 't vuur der Hollandfche en der Zeeuwen oorlogfchepen,

Waar voor zyn krygsvolk op den dyk niet kan beftaan.

Dech dringt hy echter op 't beleg te fchielyk aan,

Verwakker dan den moed, en draag u onbezweken:

Ik Zal u met 's Hemels hulp, ontzetten in agt wecken,

En Braband rukken uit de Spaanfche flaverny.

B A R N E V E L D.

Zo Denremonde, daar het vuur van muitery

Ontftoken is, niet word befprongen door zyn laagen,

Hy zal op deeze ftad miffchien een' aanslag waagen,

Zo hy bewuft is hoe 't daar binnen is gefield:

En zo hy die verwint, kan hy in 't open veld,

Tot voor Antwerpens poort zyn paardevoeder haalen:

Want dan is hy bevryd van alle hinderpaalen.

En moog'lyk fleep hy in dien ftroom Vilvoorden weg.

Dies is het nodig, eer hy voortgaat in 't beleg,

Om de eerfte plaats met volk en voorraad te verfterken.

O R A N J E.

Men zal 'er in voorzien. Maar zyn uw buitenwerken,

Heer Aldegonde, in ftaat van tegenweer gebragt?

A L D E G O N D E.

o Ja, doorluchte Prins.

O R A N J E.

Wel aan dan, men verwagt'

Hier 's Hemels byftand op, om Parma te overwinnen:

Zo raakt de Vryheid op haar' troon. Kom gaan we binnen.

Einde van het vierde Deel.

DE DOOD VAN
VYFDE DEEL.
EERSTE TOONNEEL.

BALTHAZAR.

De list vol vindingen kan 't stout geweld yertreên.
Gaf nu 't geluk dat ik hem vinden mogt alleen.
't Gaat wel, hy komt: 'k zal hem tot's Konings wraak nu slagten.
ô Ramp! hy is verzeld, 'k zal op myn kans hier wachten.

TWEEDE TOONNEEL.

ORANJE, ALDEGONDE, VAN MALDEREE *wat ter zyde*

ALDEGONDE.

De Hemel neeme u in zyn hoede en toeverzicht,
Doorluchtfte Prins.

ORANJE, *hem ombelzende.*

Vaar wel, myn vriend, gy weet uw' pligt.
Let toch op alles 't geen by ons is afgesproken,
Opdat Farneze ons niet kome onverwacht bestoken.
Wy moeten voor zyn list, meer dan voor zyn geweld,
Op onze hoede zyn.

ALDEGONDE.

Ik zie heer Barneveld
Ons nadèren: my dunkt hy schynt ontfeld te wezen.

DERDE TOONNEEL.

ORANJE, ALDEGONDE, BARNEVELD, VAN MALDEREE *ter zyde.*

BARNEVELD.

Komt eind'lykaan den dag, waar voor men had te vreezen.
Doorluchtfte, de Afgezant, die eer in'er iets van wist
Vertrokken is, deed my beducht zyn voor een list.
'k Heb hem, nadien de tyd me ontbrak om 't u te ontdekken,
Zo ras ik 't merkte, door een bende na doen trekken,
Schoon zonder uwen last, wyl 't dringende gevaar

Geen

Geen uitsfel lyden kon: men zal haast zonneklaar,
 Als hy is achterhaald, het oogmerk daar van weeten.
 Zo niets hier smeulde, hy zou zich ook niet vermeeten
 Zich zonder afscheid stil te spoeden naar zyn Ryk.
 Deeze onderschepte brief kan u een krachtig blyk
 Van zyn verradery en snooden handel geeven,
 Daar hy Graaf van den Berg ook toe heeft aangedreven.
 Zie hier uit wat gy hebt te wachten tot uw' loon.
 De Vader heeft u eerst verraên, nu volgt de Zoon.

O R A N J E *leest den brief.*

DE SPAAANSCH E AFGEZANT AAN GRAAF VANDEN BERG.

*Wanneer ge iets hoort daar Nederland
 Van sidd'ren zal tot 's Konings vreugd,
 Die 't loon gereed heeft voor uw deugd,
 Zo veins, en hou u aan een kant,
 Om schrandere oogen te verblinden.
 Gy weet reeds waar ge my kunt vinden.*

Hoe! de Afgezant schryft aan den Graaf! Hier schuilt verraad.
 O Neef! gy dwingt my dan, door zulk een euv'le daad,
 Dat 'k u verzeek'ren moet, om grooter kwaad te sluiten!

A L D E G O N D E.

Ja, was hy in uw magt om hem hier op te sluiten.
 Maar 'k vrees, hy heeft zich reeds begeeven op de vlucht
 Naar 't Spaansche hof, om daar zyn' loon, de snoode vrucht
 Voor zyne dienften, van den Koning te verwachten,
 Als de Afgezant hier schryft.

B A R N E V E L D.

'k Heb andere gedachten,
 Omdat hem de inhoud van deez' brief niet is bewust:
 Dies zal hy in zyn' waan hier veilig en gerust
 Naar antwoord toeven.

O R A N J E.

Maar wat of de zaak mag wezen;
 Die Nederland vol schrik zou sidd'ren doen en vreezen?
 Misschien heeft Parma reeds een legermagt in 't veld,
 Om, eer wy zyn gereed, door krygslift of geweld
 iets van gewigt, ten dienst des Konings uit te voeren.
 Maar zagt! het bloed begint me, in de aderen te ontroeren:

D

Ik

DE DOOD VAN

Ik zie myn' Neef: 'k verschuil my. Toets hem met bevel
Men zal haast weeten welk een' aanslag hy bereid.

VIERDE TOONNEEL.

ALDEGONDE, BARNEVELD, VAN DEN BERG.
ORANJE *luistert.*

VAN DEN BERG, *tegen Aldegonde.*

'k **W**ensch u geluk op reis, myn Heer: vrees voor de laag
Uw's vyands, die ons steeds met nieuw verraad komt plaagen.

ALDEGONDE.

Het schynt, Heer Graaf, dat gy naar onzen welstand traden.

BARNEVELD.

Hebt gy nu d'Afgezant in zekerheid gebragt?

VAN DEN BERG.

Hoe is 't, myn Heeren? Hebt gy my ten doel verkooren?
Van uwe spotterny? Wat moet ik niet al hooren?

BARNEVELD.

Als de Afgezant, die reeds word nagejaagt, hier komt,
Dan zal. . . .

VAN DEN BERG.

Hoe! de Afgezant?

Ter zyde. ô Ramp!

ALDEGONDE.

Gy staat verstomd.

En beeft reeds op dat woord. Of pynigt u 't geweeten,
Heer Graaf?

VAN DEN BERG.

ô Neen: 'k heb nooit myn trouw of pligt vergeeten.

BARNEVELD.

Dat's veel gezegt: maar 'k merk aan 't ongerust gelaat
Hoe 't hert inwendig van een doodschrik zwanger gaat,
Op 't noemen van een' naam.

VAN DEN BERG.

Zulks sproot uit medelyden,
En zucht tot Nederland' in deez' verwerde tyden,
Om dat men dus het recht der Afgezanten ichend,

ALDEGONDE.

Men kent geen' Afgezant die zelf zyn ampt niet kent,
Of trouweloos vergeet, om Staaten te verraden.

WILLEM DEN EERSTEN. 51

Doch 't schynt gy draagt ook zucht tot schand'lyke euveldaa-
VAN DEN BERG. (den.

Gedenk wat Ryksmonarch het is dien ge in hem hoont.
BARNEVELD.

Een die zyn' eigen zoon in 't woeden niet verschoont,
Op gruw'len afgerecht, een bron-aêr van deez' plaagen.
VAN DEN BERG.

't Waar best wat meêr ontzagh tot zulk een' Vorst te draagen,
Die, als hy wil, nooit word in zyne wraak gestuit.
Men smeek' hem om genaê, eer hy dien toegang sluit,
Of alle hoop om ons te redden is verlooren.

BARNEVELD.

't Waar best door zulk een taal ons niet te laten hooren,
Hoe veel u noch ontbreekt wat aan een' veinzaart past,
Die uitverkooren is om een' geheimen last
Met d' Afgezant door list behendig uit te voeren.

VAN DEN BERG.

Neen: 't zyn anderen die hier den Staat beroeren;
't Zyn zulke die kwanswys, uit haat der dving'landy,
De vryheid minnen, maar die door de vleierey
En eigenbaat zich zelf steeds trachten vet te mesten,
En geeven 't land ten roof aan veel verflind'bre pesten.

ALDEGONDE.

Wie zyn die?

VAN DEN BERG.

Zulks word wel te zyner tyd gemeld.

ALDEGONDE.

Deez' land-aard veinst niet: spreek recht uit: 't is Barneveld
En Aldegonde, daar gy 't toch op hebt gelaaden.
Dat zyn ze die de kunst niet kennen van verraaden
En snoode vonden; zy zyn veel te laf van moed:
Maar wel Graaf van den Berg, die beter opgevoed,
Bedrog en logens smeed, om in deez' staatsgevaaren
De onnoos'le burgers aan de Schelde te bezwaaren.

VAN DEN BERG.

Dat's lastertaal. Aan wien is zulks door my geschied?

ALDEGONDE.

Aan 't Vleesverkoopers gild te Antwerpen: weet ge 't niet?
Gewis dan moet het aan 't geheugen u ontbrecken.

DE DOOD VAN

Noch weet ge uit gramfchap tot ons nadeel veel te fpreeken,
Terwyl gy, daar ge door deez' lift den Staat bedriegt,
Dus stout den mond van zyn Doorluchtigheid beliegt,
Dié my gewaarfchuwt heeft.

B A R N E V E L D.

Ai wil zyn' roem niet krenken,

Die niets belooft maar neemt de zaak in zyn bedenken.
Dit zyn de woorden, Graaf, die gy tot d'Afgezant
Gesproken hebt. Zyn dit geen blyken van verftand
Met vyanden, -die d'aart der wolven klaar ontdekken?

V A N D E N B E R G.

De onfchuldige behocft zich dit niet aan te trekken.
Wat my belangt my is geen landverraad bewuft.
't Was beter dat men van de veiligheid en rust
Des lands eens fprak, om daar toe midd'len te beraamen,
Dan steeds welmeenende met fchimpen te befchaamen,
Of haaft de Prins eens ftierf.

A L D E G O N D E.

Dan zou m'er in voorzien,

Om Spanje uit all' onz' magt vol moed het hoofd te bién.
Graaf Maurits zou den Vorft zyne euveldaên verleen.

V A N D E N B E R G.

Hoe! zou een jonge wulp dan deezen Staat regeeren?
't Is wel bedacht: zo kunt ge 't draajen naar uw' zin
Tot 's Lands bederf: maar zyt verzeekert dat ik in
Die keur niet ftemmen zal, maar deeze raadsbefluiten
Veryd'len, en dien vloed in zynen voortgang fluiten.
Dies Heeren, wacht uw hoofd, en vrees voor de ongenae.
Van zyne Majesteit: wat my belangt, ik ga.
Vaar wel.

O R A N J E.

Blyf, van den Berg. Nu is me uw aart gebleken,
Ontaarde, die dus durft hier tot verachting fpreeken,
Van my en mynen zoon, en wank'len in uw trouw.

V A N D E N B E R G.

Die heb ik steeds betoont. Wie heeft van deugd berouw?
'k Heb nooit den vyand maar het Stambuis van Oranje
Ten dienft geftaan.

O R A N J E.

Zo hebt ge een afkeer dan van Spanje,

En weet ge niet dat aan dat Hof iets word gefineed
Tot ons verderf?

V A N D E N B E R G.

ô Neen, myn Prins: en 't was my leed

Dat ik 't verzwigen zou, indien me iets kwam ter ooren,
Tot nadeel van deez' Staat.

O R A N J E.

Dan hebt ge ook van te voren.

Nooit iets met d' Afgezant gehandelt, 't geen uw eer
Bezwalken kan door schrift of taal?

V A N D E N B E R G.

ô Neen, myn Heer.

O R A N J E, *hem de Brief overgeevende.*Aan wien, Heer Graaf, zyn dan deez' letteren gefchreven?
Ik zie gy fchynt ontfeld, en alle uw leden beeven,
En dat beduid wel fchuld.

V A N D E N B E R G.

Dit 's een verdichte brief.

Ik ben onnoozel, Prins.

O R A N J E.

ô Neef! het waar me lief,

Dat gy door blyken zulks aan my kost doen gelooven.

V A N D E N B E R G.

Dus tracht de bitfe nyd myn' luifter te verdooven.

O R A N J E.

Gy zyt hertnekkig nu gy steeds van onfchuld meld.

Ik heb uw' lafter, en hoe gy naar Spanje helt
Uit uwe reên ontdekt: dies leg uw hert vry open.

Wat fchuilt 'er?

V A N D E N B E R G.

'k Heb my nooit in mynen pligt verloopen.

Het zyn myn haaters, die met blydfchap en vermaak. . .

O R A N J E.

Wel, nu ge my dus tergt, is 't noodig dat ik waak

Voor my en voor den Staat. Myn lyfwacht!

V A N D E N B E R G.

Wat zal 't wezen?

DE DOOD VAN

ORANJE.

Men zal haast dieper in uw hertsgheimen leezen:
 En als ge ontschuldig zyt, dan blinkt ge als 't dierbaar goud
 Dat op den toets, ja zelf in 't vuur zyn proef behoud.
 Geef uw geweer.

Tegen de Lyfwacht.

Men breng' hem voort in een der zaalen
 Van 't Hof, en doe hem steeds gelyk my zelf onthaalen.

VYFDE TOONNEEL.

ORANJE, ALDEGONDE, BARNEVELD,
 VAN MALDEREE *een weinig ter zyds.*

BARNEVELD.

Nu is myn hert gerust, nadien ge in veiligheid
 Den valstrik hebt ontdekt die voor u was bereid.
 'k Heb steeds gevreesd dat u die hofslang zou belaagen.

ORANJE.

Dit voorval eischt, eer noch de list een' sprong wil waagen
 Tot ons verderf, dat we ons beraaden op dit stuk.
 Voor uit te zien heeft meer dan eens een ongeluk
 Verhindert, en 't gevaar noopt ons daar toe met spooren.
 Maar gaan we in myn vertrek: daar kan ons niemand stooren.

ALDEGONDE.

ô Prins! wy volgen.

ZESDE TOONNEEL.

VAN MALDEREE, BALTHAZAR,
willende de deur indringen.

VAN MALDEREE.

Zacht, gy onverlaat waar heen?

BALTHAZAR.

Verschoon my kom ik dus vrymoedig toegetreên,
 Ik kom uit 's Prinssen last om een' gelei-brief vraagen.

VAN

WILLEM DEN EERSTEN.

55

VAN MALDEREE.

'k Zal hooren of 't den Prins op heden kan behaagen
U dien te geeven; 'k ga.

ZEVENDE TOONNEEL.

BALTHAZAR.

Nu zal het Spaansche Hof,
Zyn' sterksten vyand haast verbryzeld zien tot stof;
En ik zal door deez' daad, in leeven of in sterven,
Tot luister van myn' naam een heerlyk loon verwerven,
Daar komt hy onverzeld. Myn hand doe nu u best.

ACHTSTE TOONNEEL.

ORANJE, BALTHAZAR.

ORANJE.

Daar is uw vrygelei.

BALTHAZAR, *schiet op den Prins, en neemt
terstond de vlucht.*

Leg daar, gehaatte pest!

ORANJE, *nedervallende.*

'k Ben doodelyk gewond. ô Hemel! zyt deez' Landen
Genadig met myn ziel, die 'k geef in uwe handen.

NEGENDE TOONNEEL.

ORANJE, VAN MALDEREE *verbaasd uitkomende.*

Wat 's dit? is 't mogelyk! helpt Heeren! Hemel! ach!
Hoort niemand naar 't geluid van myn bedroefd geklag?
Waar is de lyfwacht? helpt! waar zyn de huisgenooten?
Hier legt de Vader van het Vaderland doorschooten.

TIENDE TOONNEEL.

ALDEGONDE, BARNEVELD, VAN
MALDEREE, *Lyfwachten.*

ALDEGONDE.

ô Zwaare slag! hoe valt gy Nederland op 't hert!
Wat raad, Heer Barneveld?

BARNEVELD.

Myn zinnen zyn verwerd,
Door zulk een ongeluk te schielyk overrompeld.
Nu leggen we in een' poel van 't zwaarste leed gedompelt,
Doch laat ons toonen dat wy moedig zyn. Ai ga,
Heer Malderé; jaag met de wacht den moorder na,
En neem, is 't moog'lyk, hem op 't spoedigste gevangen.
Verlies geen' tyd in dit gewigt der staatsbelangen.
Voorzichtigheid vereifcht dat elk zich dapper toon'.
En door geen schrik bezwyke.

VAN MALDEREE.

Ik zal op uw geboôn
Myn laft volvoeren, ja voor u myn leven waagen.

ALDEGONDE.

Daar komt Mevrouw. Helaas! hoe droevig zal ze klaagen?

ELFDE TOONNEEL.

LOUISA, ALDEGONDE, BARNEVELD, *Staatjuffers.*

LOUISA, *by 't Lyl: nedervallende.*

ô Hemel! wat ik zie!

BARNEVELD.

Zy valt, bezwymd van rouw,
By 't lyk haar 's Echtgenoots. Staatjuffers, helpt mevrouw;
Brenge water; sprengt haar in 't gezicht; wilt haar ontgorden.
Gaat wel, zy komt weêr by. Princes, wat zal 't doch worden,
Zo gy bezwykt. 't Is waar 't verlies is groot; maar toon
Nu uw' verheven' moed; denk aan uw' jongen zoon.

L O U I S A.

'k Zie de uitkomst van myn droevig lot gebooren,
 Dat my zo zwaar gelegen heeft op 't hert:
 Ik heb myn' troost, myn halve ziel verlooren
 Door 's moorders hand, ô weêrgalooze smert!
 Helaas! moest ik door eên geweldig sterven
 Myn' Vader zien mishandeld in Parys,
 Myn' Karel in dien nacht der nachten derven,
 Op een barbaarsche en nooitgehoorde wyz'!
 Maar heden treft my 't hertenleed byzonder;
 Nu is myn dag in eenen nacht verkeerd:
 Myn tweede zoon, myn Willem, ging nu onder;
 De Oranjezon, van elk op 't hooft' geëert,
 Na dat hy ruim een jaer my had beschenen,
 Die Nederland bestraalde met haar licht,
 Is schielyk in de kim des doods verdwenen.
 't Is eeuwig nacht voor myn bedroefd gezicht;
 't Is eeuwig nacht voor d'eenigsten gebooren,
 Myn' Fredrik, die onweetende beschreit
 Een' schat, dien hy heeft onverwacht verlooren,
 Gelukkig noch in zyne onnoozelheid,
 Om dat hy zyn verlies niet kan beseffen.
 ô Jonge Prins! gy zyt uw' luister kwyt,
 Schoon gy de smert niet voelt die u komt treffen.
 Versterk me toch, ô Hemel! door den tyd,
 Op dat ik met geen maateloze klagten
 Uw wysheid, die 't dus goed vond, mag verachten.

A L D E G O N D E.

Daar komt Graaf Maurits.

T W A A L F D E T O O N N E E L.

LOUISA, ALDEGONDE, BARNEVELD, MAURITS,
Staatsjuffers, Lyfswachten.

L O U I S A.

Ach! myn zoon, beweene met my
 Den val der sterkste zuil, die ons voor slaverny
 Beschermde; ja, ô Prins! betreur met my dien Vader,

Dat voorbeeld van de deugd. Ach! wie bestond hem nader?
Daar legt de kroon, die nu gevallen is van 't hoofd
Der Echtgenooten en zoons. Wie had dien ramp geloofd?

MAURITS, *knielende by 't Lyk.*

ô Onvoorziene druk! myn Vader is om 't leven,
Die my noch korten een les van staat heeft voorgeschreven!
Myn Vader omgebracht! Ach! was ik voor hem dood,
Of door de zelfde hand, die hem de borst doorschoot,
Getroffen, dan zou my de rouw niet overstelpen.

Opstaande.

Maar traanen kunnen my in deezen staat niet helpen.
De droefheid maakt reeds plaats voor de onverzoeb're wraak.
Doch 't is eerst nodig dat ik voor 's Lands welstand waak',
Die met my reden heeft om dit verlies te treuren.
Waar is de lyfwacht, om den moorder op te speuren?

BARNEVELD.

Genadigste, hy word met yver nagejaagt.

MAURITS.

'k Bedank u voor de zorg die gy reeds voor ons draagt,
Doorluchte Heeren, die me als Raaden moet verstrekken
In deezen toestand, om 't vervloekt verraad te ontdekken.
Op wien vermoed men 't meest?

ALDEGONDE.

Op Spanjens Afgezant.

BARNEVELD.

En ook op van den Berg.

MAURITS.

ô Pest van 't Vaderland!

Daar komt van Malderé. Nu zal men 't uit hem hooren.

DARTIENDE TOONNEEL.

LOUISA, MAURITS, ALDEGONDE, BARNEVELD,
VAN MALDEREE. *Staatjuffers, Lyfwachten.*

VAN MALDEREE.

Heer, Spanjens Afgezant, is niet meer naar te spooren,
De ruiters zyn gekeert; hun vlyt was zonder vrucht.
Hy is 't in zekerheid in Braband reeds ontvlucht:

Maar

Maar zyn Doorluchtigheid kan echter wraak erlangen,
Nadien de moorder reeds is op de vest gevangen.

MAURITS.

't Is wel: men pynig' hem, tot dat men zeker weet
Wie nevens hem die schrik der gruw'len heeft gesmeed.
Vrouw moeder, staak uw' rouw: 'k zal uw vertrooster wezen.

LOUISA.

Dit strekt een heelzalf om myn kwaalen te geneezen.
Maar ach! myn toestand eischt, dat ik in eenzaamheid
Den Hemel smeek om rust. 'k Bedank u voor 't beleid,
Doorluchte Heeren, en uw voorzorg om de Staaten
Te hoeden voor gevaar.

MAURITS.

'k Zal me ook op u verlaaten.

ALDEGONDE.

Doorluchtigste Princes, vertrouw steeds op myn' plicht,
Die nimmer wank'len zal.

BARNEVELD.

Zo lang my 't levenslicht
Bestraalt, zal ik voor 't huis van Nassau yv'rig waaken,
En nimmer rusten voor dat ik het groot zal maaken,
Tot dat de Oranjeboom, die nu word onderdrukt,
In staat is dat men daar gewenschte vrucht van plukt.
Heer Aldegonde, eer ge ons zult voor eerst verlaaten,
Is 't nodig, dunkt my, dat wy de Algemeene Staaten
Beschryven, om een zaak van 't allergrootst' gewigt,
Waar door de grondslag van de Vryheid word gesticht.

ALDEGONDE.

Wat 's uw besluit?

BARNEVELD.

Aldaar Graaf Maurits voor te draagen
Tot Opperveldheer, om 's Lands welvaart te onderschraagen.

ALDEGONDE.

Een Spruit van achtiën jaar? zyn schoud'ren zyn te zwak.
Mislukt hem eene zaak, dan krygt de Staat een krak.

BARNEVELD.

Zyn moed is groot, myn heer; en zo hy zich laat raaden,
Voorzie ik reeds hoe hy, door duizend dapp're daaden,

Den

Den Spaanschen Dwing'land zal doen fidd'ren op zyn' troon;
 Daar elk hem toejuicht: *Dat 's de groote Willems zoon,*
De schrik der vyanden, die steden kan bespringen,
En door zyn kloek beleid tot de overgeeving dwingen.

A L D E G O N D E.

Heer Barneveld, ik leen daar toe myn hert en hand.

M A U R I T S.

'k Bedank u dat ge my reeds schikt tot zulk een' stand.

B A R N E V E L D.

Zulks is myn hoogste wensch. Nu zal geen Engeland,
 Door heerschende overmagt, den Nederlandschen stander
 Hier voeren, als hy word tot hoofd van 't heir verklaart
 Door zyne Koningin. Ik ken haar fieren aart.

L O U I S A.

ô Wreed herdenken van myn hoogverheven staaten!
 Myn Willem! hebt ge my voor eeuwig dan verlaaten?
 Myn Fredrik! ach! gy hebt in uw onnoos'le jeugd
 Uw' Vader niet gekent. Zyn dood bluscht all' myn vreugd.
 ô Huw'lykszon! moest gy zo schielyk nederdaalen?
 Men bréng' het dierbaar Lyk in een der naaste zaalen.

Het Lyk word weg gebragt.

A L D E G O N D E.

Doorluchtigste Princes, uw groote Willem leeft.
 Zyn onverwrik're trouw die nooit gewankelt heeft,
 Zyn heldenmoed als hem 't gevaar aan boord kwam klampen,
 Zyn liefde tot 's Lands rust, zyn lydzaamheid in rampen,
 Zyn vredelievenheid, zyn doorzicht in den nood,
 En duizend deugden, die dit kost'lyk staatskleinood
 Vercierden, moog'lyk nooit in eenen mensch gevonden,
 Vereeuwigen zyn' naam. 'k Hoor reeds uit alle monden
 Der Nederlanders iets verhaalen tot zyn' lof,
 Die onuitspreek'lyk is. Europe heeft geen Hof
 Dat van zyn' luister niet zal met gejuich gewaagen,
 En zyn grootmoedigheid aan ieder overdragen;
 Terwyl men hier te Delf de Bouwkunst stelt te werk
 Aan 't schoonste marmer in de aanzienlykste Kerk,
 Om zyn gebeente met een Grafgewelf te dekken,
 Dat voor een wonder van de waereld zal verstrekken,

WILLEM DEN EERSTEN.

61

Op dat de Naneef spreek' na honderd jaar: Daar legt
's Lands Vader, die hier heeft de Vryheid opgerecht.

B A R N E V E L D.

Ziet hier een' Phenix uit dien Vaders afch gebooren.
't Vereenigde Gewest geev' nu geen' moed verlooren,
Maar voeg' zyn pylen steeds door de Eendracht dicht in een.
De Spaanische dwing'landy word dus op 't hert getreên.

Tegen Maurits.

Schep moed, ô braave Prins! schoon u veel rampen treffen,
Geen nood: men zal u haast tot eere en staat verheffen.
De jonge Maurits zal ('k beloof 't hem by deez' hand)
In 't kort Stadhouder zyn van 't vrye Nederland.

E I N D E.

C O P Y E
V A N D E
P R I V I L E G I E.

DE Staten van Holland ende Westvriessland doen te weten, alsoo ons vertoont is by de Regenten van het Burger Weeshuis ende Oude Mannenhuis, der Stad Amsterdam, en in die qualiteyt, te zamen eigenaars, mitsgaders Regenten van den Schouwborg aldaar, dat sy Supplianten, sedert eenige Jaren hebben gejouiffeert van onsen Octroye of Privilegie van dato 21. Mai 1699. waar by wy aan hen Supplianten, in hun qualiteyt hadden gelieven te consenteren, accorderen ende Octrojeren, dat sy, gedurende den tyd van vyftien eerst achter een volgende Jaren, de Werken, die, doenmaals ten dienste van het Tooneel reeds gedrukt waren, ende van tyd tot tyd, nog vorder in het licht gebragt, en ten Tooneele gevoert soude werden, alleen soude mogen drukken, doen drukken, uytgeven ende verkopen, nu ondervonden, dat de Jaren, by het voorgemelde Octroy of Privilegie genaamt, op den 21. dezer Maand Mai was komen te expireren; ende dewyl de Supplianten ten meesten dienste van den Schouwborg (waar van hunne respectieve Godshuizen onder andere mede moesten werden gesubcenteert,) de voorgemelde Wercken, soo van Treurspellen, Blyspellen, Kluchten, als anders, die reeds gedrukt en ten Tooneele gevoert waren, of in het toekomende gedrukt, en ten Tooneele gevoert soude mogen werden, geerne alleen, gelyk voorheen, souden blyven drukken, doen drukken, uytgeven en verkopen, ten einde deselve Wercken door het nadrukken van andere, haer luyfter, soo in tael, als Spelkonst, niet mogten komen te verliezen; dog dat sulks aan hen Supplianten, na de expiratie van het bovengemelde ons Octroy, en sulks na den 21. Mai dezes Jaars 1714. niet gepermitteert soude wesen, soo vonden sy Supplianten hun genootsaakt sig te keeren tot ons, onderdanig versoekende, dat wy aan hen Supplianten, in hare bovengemelde qualiteit, geliefden te verleenen prolongatie van het voorz. Octroy of Privilegie, omme de voorz. Werken, soo van Treurspellen, Blyspellen,

spellen, Kluchten als andere, reets gemaakt en ten Toonele gevoert, en als nog in het licht te brengen endeten Toonele te voeren, den tyd van vyftien eerst achtereenvolgende Jaaren, alleen te mogen drukken en verkopen, ofte te doen drukken en verkopen, met verbod aan allen andere op seekere hoge penen, by ons daar tegen te statueeren in eommuni forma: So is't dat wy de saacke, ende't voorz. verzoek overgemerckt hebbende, ende genegen wesende, ter bede van de Supplianten, uyt onse rechte wetenschap, Souveraine magt en autoriteit, deselve Supplianten geconsenteert, geaccordeert en geotroyeert hebben, consenteren, accorderen en otroyeeren haar by deezen, datzy, geduurende den tyd van vyftien eerst achter een volgende jaaren, de voorz. Werken, soo van Treurspellen, Blyspellen, Kluchten als andere, reets gemaakt ende ten Toonele gevoert, en als nog in het licht te brengen, ende ten Toonele te voeren; binnen de voorz. onse Landen alleen sullen, by continuatie, mogen drukken, doen drukken, uytgeven en verkopen, verbiedende daarom allen en een ygelyk, de voorz. Wercken, in het geheel ofte ten deele, naar te drukken, ofte, elders naargedrukt, binnen den selven onsen lande te brengen, uyt te geven, ofte verkopen, op de verbeurte van alle de naargedrukte, ingebragte, ofte verkogte exemplaren, ende een boete van drie honderd guldens, daar en boven te verbeuren; te appliceren een derde part voor den Officier, die de calangie doen sal, een derde part voor den Armen der Plaatsen daar't casus voortvallen sal, ende het resterende derde part voor de Supplianten, alles in dien verstande, dat wy de Supplianten met dezen onzen Ootroye alleen willende gratificeren tot verhoedinge van hare schade, door het nadrukken van de voorz. Wercken, daar door in genigen deele verstaan den inhoud van dien te autoriseren, ofte te advoueren, ende, veel min de selve onder onse Protexie ende bescherminge cenig meerder credit, aansien, of reputatie te geven, nemaar de Supplianten, in cas daar inne iets onbehoorlyks souden influeren, alle het selve tot haren laste sullen gehouden wesen te verantwoorden, tot dien einde wel expresseelyk begeerende, dat by al dien sy dese onse Ootroye, voor de voorz. Wercken sullen willen stellen, daar van geen geabbrevieerde ofte gecontracteerde mentie sullen mogen maken, nemaargehouden sullen wesen het selve Ootroy in 't geheel, en sonder eenige Omiffie, daar

990582

daar voor te drukken, ofte te doen drukken, ende dat sy gehouden sullen syn een exemplaer van de voorfz. Wercken, gebonden en wel geconditioneert, te brengen in de Bibliothecq van onse Universiteit tot Leyden, ende daar van behooryk te doen blyken, alles op pene van het effect van dien te verliefen, ende ten eynde de Supplianten van den inhoud van desen onsen Octroye ende consente mogen genieten als naar behooren, lasten wy allen ende een yegelyk, die't aangaan mag, dat sy de Supplianten van den inhoud van desen doen lasten ende gedogen, rustelyk, vredelyk, ende volkomentlyk genieten ende gebruiken, cesserende alle belcet ter contrarie gedaan. Gedaan in den Hage, onder onsen groote Zegele, hier onder aan doen hangen op den drie en twintigste Mai, in 't Jaar onses Heer en Zaligmakers, seven-tien hondert en veertien.

A. HEINSIUS.

Ter Ordonnantie van de Staaten,

SIMON van BEAUMONT.

De Regenten van het Wees- en Oude Mannenhuis hebben, in haar voorfz. qualiteit, het regt van deeze Privilegie, voor **DE DOOD VAN WILLEM DEN EERSTEN**, *Treursbel*, vergunt aan de Erfgenamen van *J. Lescaillje*, en *D. Rank*.

In Amsterdam, den 16. Augustus, 1721.

